Ἀριθ. 31 – Λεπτὰ εἴκοσι.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Δεύτερος | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδ. φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχ. ἀπὸ 1 Ιαν. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι — Τιμὴ προκηρ. φύλλου λ. 30 — Γραφ. τῆς Διευθύνσεως: Ὁδ. Σταδίου, 6. | 1 Αὐγούστου 1876

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΑΥΡΙΚΙΟΝ ΒΑΩΚ

Συνέχεια· ἰδὲ σελ. 465.

Τί σημαίνει τὸ ἐργάζεσθαι.

Προχθὲς ἕνας εὔρωστος ἄνθρωπος ἦλθε νὰ ζητήσῃ ἐλεημοσύνην ἀπὸ τὸν κ. Σάββαν, πλούσιον ἰδιοκτήτην τῆς γειτονίας. «Πῶς, τῷ λέγει, δὲν ἐντρέπεσαι νὰ ἐπαιτῇς;—Ἐπαιτῶ διότι δὲν ἔχω ἐργασίαν, ἀπήντησεν οὗτος.—Νὰ σὲ δώσω, ἀπήντησεν ὁ κ. Σάββας. Φέρε μου τὸν σωρὸν ἐκεῖνον τῶν ξύλων τῆς αὐλῆς ἀπὸ τὰ ἀριστερὰ εἰς τὰ δεξιὰ καὶ θὰ λάβῃς δύο δραχμάς.» Ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν τὰ ξύλα μετεκομίσθησαν καὶ ὁ κ. Σάββας πληρώνων προσέθηκε:

«Ἐὰν δὲν ἔχῃς ἐργασίαν αὔριον, ἐλθὲ νὰ μ' εὕρῃς.» Ὁ ἄνθρωπος ἦλθε καὶ ὁ κ. Σάββας τῷ εἶπε νὰ φέρῃ τὰ ξύλα ἀπὸ τὰ δεξιὰ εἰς τὰ ἀριστερὰ, καὶ ἀκολούθως τὸν ἐπλήρωσε. Ἐπί τινας ἀκόμη ἡμέρας τὰ ξύλα ἐξηκολούθησαν νὰ μεταφέρωνται ἀπὸ τὰ ἀριστερὰ εἰς τὰ δεξιὰ καὶ ἀπὸ τὰ δεξιὰ εἰς τὰ ἀριστερὰ, ἀλλ' ἀκολούθως ὁ ἄνθρωπος δὲν ἦλθε πλέον, ἂν καὶ ἐπληρώθη τακτικῶς τὴν συμφωνηθεῖσαν τιμήν.

Ὁ κ. Σάββας εἶπε: «Δὲν εἶναι ἔντιμον νὰ λαμβάνῃ τις χρήματα τὰ ὁποῖα δὲν ἐκέρδισε, καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐνθαρρύνεται ἡ ἐπαιτεία.»

Ὁ ἄνθρωπος ὅστις κατεγίνετο εἰς τὴν μεταφορὰν τῶν ξύλων εὗρεν ἐπὶ τέλους ἀνυπόφορον νὰ κοπιάζῃ ἄνευ οὐδενὸς χρησίμου ἀποτελέσματος.

Ἐγένετο πολὺς λόγος ἐν τῷ χωρίῳ, καὶ ὅλος ὁ κόσμος εὕρισκεν ὅτι *ἡ ἐργασία* δὲν συνίσταται μόνον εἰς τὴν κίνησιν τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν. Δύναταί τις νὰ κοπιάσῃ καὶ νὰ καταβάλῃ πολλοὺς ἀγῶνας καὶ διὰ νὰ παίξῃ, ἀφοῦ ὑπάρχουσι παιγνίδια ἐπιδεξιότητος. Ἡ ἐργασία πρέπει νὰ ἔχῃ πάντοτε ἕνα χρήσιμον σκοπὸν, ὁ ὁποῖος εἶναι *ἡ παραγωγή*. Οἱ μὲν παράγουσι, καλλιεργοῦντες τὴν γῆν, συνάζοντες γεωργικὰ προϊόντα· ἄλλοι ἐργαζόμενοι τὸν σίδηρον, τὴν ξυλικὴν, τὰ ὑράσματα καὶ μυρία ἄλλα πράγματα καὶ παράγοντες βιομηχανικὰ προϊόντα· ἄλλοι ἐργάζονται μετακομίζοντες ἐμπορεύματα, περιτυλίσσοντες καὶ συσκευάζοντες αὐτὰ, ἐπειδὴ δὲ παρέχουσιν ὑπηρεσίας, πληρόνονται. Πῶς θὰ εἴχαμεν τὸν καφὲν τῆς Βραζιλίας, τὸ πέπερι τῶν Ἰνδιῶν, τὰς θερμὰς μηλωτὰς τῆς Ῥωσσίας ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ἐμπόριον;

Ἅμα ἤκουσαν τὴν ἀνωτέρω διδασκαλίαν τὰ παιδία εἶπον μεταξύ των: «Καὶ ἡμεῖς ἐργαζόμεθα. Τί παράγομεν;»

— Τί παράγετε; ἀπήντησεν ὁ διδάσκαλος ὅστις ἤκουσε τὴν ἐρώτησιν. Παράγετε τὴν μάθησιν καὶ τὴν σοφίαν ἅτινα θὰ σᾶς καταστήσουν καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ δι' ὧν θὰ κερδίζετε εὐκολώτερον τὰ πρὸς τὸ ζῆν, θὰ ζῆτε ἐντίμως καὶ θὰ ἦσθε χρήσιμοι εἰς ὑμᾶς αὐτοὺς καὶ εἰς τὸν πλησίον σας. Ἐγὼ δὲ ἐργάζομαι διδάσκων σας ὡς ὁ ἰατρὸς ὅταν σᾶς θεραπεύῃ· ὑπάρχουσι μάλιστα τέχναι καὶ ἄνθρωποι κατασκευάζοντες ἀντικείμενα διασκεδάσεως, διὰ τὸ ὁποῖα εὑρίσκονται πολλοὶ ἀγορασταὶ, διότι ὅπως ὁ ἄνθρωπος ἐργάζεται εἶναι καλὸν νὰ ἔχῃ καὶ τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεώς του.

Ἡ ἐργασία εἶναι μία τῶν ἀναγκῶν.

— Εἶναι ἀληθὲς, ἠρώτησε μίαν τῶν ἡμερῶν ὁ Παῦλος, ὅτι ἄλλοτε ὁ σῖτος ἐφύτρωνε μόνος του καὶ ὅτι δὲν ἦτον ἀνάγκη οὔτε αὐτὸς νὰ σπαρῇ, οὔτε ἡ γῆ νὰ καλλιεργηθῇ;

— Τοῦτο θὰ ἐγίνετο, ἀπήντησεν ὁ διδάσκαλος μειδιῶν, τὸν καιρὸν καθ' ὃν ὁ σῖτος ἐθερίζετο καὶ μόνος του, ἐπήγαινε μόνος του εἰς τὸν μύλον διὰ νὰ ἀλεσθῇ καὶ τέλος ὅταν τὸ ἄλευρον ἐγίνετο ἄρτος χωρὶς νὰ ζυμωθῇ καὶ χωρὶς νὰ ψηθῇ.

— Ὁ λεγόμενος λοιπὸν *χρυσοῦς αἰὼν* εἶναι παραμύθι; εἶπεν ὁ Παῦλος.

— Βεβαίως.

— Τὰ δένδρα ὅμως φυτρώνουν μόνα των, εἶπεν ἓν ἄλλο παιδίον.

— Ἀναμφιβόλως, ἀπήντησεν ὁ διδάσκαλος, ἀλλ' οἱ καρποί των εἶναι μικροὶ καὶ ἀνούσιοι. Διὰ νὰ κάμνουν καλοὺς καρποὺς, τὰ δένδρα πρέπει νὰ ἐμβολιάζωνται, νὰ καθαρίζωνται, πᾶσαι δὲ αὗται αἱ περιποιήσεις ἀπαιτοῦσιν ἐργασίαν.

— Ἐμβολιάζουν καὶ τὸ σιτάρι; ἠρώτησεν ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Παύλου.

— Ὄχι, ἀπήντησεν ὁ διδάσκαλος, ἀλλὰ καλλιεργοῦσι τὴν γῆν, τὴν παχύνουσι διὰ λιπασμάτων καὶ σπείρουσι τοὺς καλοὺς καὶ ἐκλεκτοὺς κόκκους τοῦ σίτου. Ἀπαιτοῦνται δὲ καὶ ἄλλαι φροντίδες ὅπως οἱ στάχεις γείνωσι μεγάλοι καὶ οἱ κόκκοι χονδροί. Ἐὰν ἡ γῆ δὲν ἐ-

καλλιεργεῖτο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἴσως θὰ παρῆγε μὲν ὀλίγους καχεκτικοὺς στάχεις, ἀλλ' οὐδέποτε ὅσους ἀναγκαιοῦσι δι' ὅλον τὸν κόσμον.

— Ἔπειτα, παρετήρησεν ὁ Παῦλος, τὰ ἐνδύματα, αἱ οἰκίαι, τὰ βιβλία καὶ πολλὰ ἄλλα πράγματα δὲν θὰ ὑπῆρχον, ἐὰν δὲν κατεσκευάζοντο.

— Ἀληθῶς! ἀπήντησαν ὅλα ὁμοῦ τὰ παιδία.

— Τὸ βλέπετε, προσέθηκεν ὁ διδάσκαλος, ἡ ἐργασία εἶναι μία τῶν ἀναγκῶν. Ἄνευ τῆς ἐργασίας οὔτε ἡ τροφὴ θὰ ἦτον ἀρκετή, οὔτε τὰ ἐνδύματα, οὔτε μυρία ἄλλα πράγματα, τὰ μὲν χρησιμώτερα τῶν δέ.

Α. Βερναρδακης.

Ἕπεται συνέχεια.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΚΗΡΙΟΥ

Συνέχεια· ἰδὲ σελ. 366.

Ἰδοὺ ἄλλη ἐφαρμογὴ τῆς ἰδίας ἀρχῆς. Βλέπετε τοῦτο τὸ βοῦρλον; Πολλάκις ἀπήντησα παιδάρια εἰς τὸν δρόμον ἔχοντα ἓν τοιοῦτον βοῦρλον καιόμενον εἰς τὸ στόμα, διὰ νὰ φαίνωνται τάχα ὡς μεγάλοι, καπνίζοντες σιγάρον. Τὸ πρᾶγμα εἶναι εὔκολον, διότι τὸ ξύλον τοῦτο διαβρέχεται διὰ τῆς τριχώδους δυνάμεως. Ἂν θέσω τὸ τεμάχιον τοῦτο τοῦ βούρλου εἰς πινάκιον περιέχον *καμφίνην* (ἥτις εἶναι οὐσία ἀνάλογος πρὸς τὴν παραφίνην), θὰ ἴδωμεν τὸ ρευστὸν ν' ἀναβῇ εἰς τὸ ξύλον καθὼς τὸ κυανοῦν ἐκεῖνο νερὸν ἀνέβη εἰς τὸ ἄλας μέχρι τῆς κορυφῆς. Ἐπειδὴ δὲ τὸ καλάμιον τοῦτο ἔχει ἔξωθεν ἐπιφάνειαν μὴ πορώδη, τὸ ρευστὸν δὲν ἠμπορεῖ νὰ διέλθῃ δι' αὐτῆς, καὶ ἑπομένως ἀναβαίνει ἐσωτερικῶς. Ἰδοὺ, ἔφθασεν ἤδη ἕως τὸ ἀνώτατον σημεῖον τοῦ βούρλου. Ὡς βλέπετε, τὸ ἀνάπτω τώρα, καὶ τὸ βοῦρλον ἔγινε κηρίον. Τὸ ρευστὸν ἀνέβη διὰ τῆς τριχώδους ἕλξεως τοῦ καλαμίου, καθὼς ἀναβαίνει εἰς τὸ βαμβακερὸν φτίλλιον τοῦ κηρίου.

Διατί δὲ ἡ φλὸξ δὲν μεταδίδεται εἰς ὅλον τὸ φτίλλιον; Διότι ὅταν φθάσῃ μέχρι τινὸς, τὴν σβύνει τὸ ἀναλελυμένον ἄλειμμα ἢ ὁ κηρός. Οὗτος εἶναι ὁ μόνος λόγος. Ἠξεύρετε ὅτι ἂν ἀναστρέψητε ἄνω κάτω ἓν κηρίον, ὥστε τὸ ἄλειμμα νὰ ρεύσῃ εἰς τὸ φτίλλιον, σβύνεται τὸ κηρίον. Τοῦτο δὲ, διότι ἡ φλὸξ δὲν ἐπρόφθασε νὰ θερμάνῃ τὴν καύσιμον ὕλην εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ ἠμπορῇ ν' ἀνάψῃ, ὡς τοῦτο γίνεται ὅτε τὸ ἄλειμμα φθάνῃ εἰς τὸ φτίλλιον κατὰ μικρὰς ποσότητας μόνον, αἵτινες ἐθερμάνθησαν.

Καὶ εἰς ἄλλο τι πρέπει νὰ ἑλκύσω τὴν προσοχήν σας ὡς πρὸς τὰ κηρία, τὴν πτησιμότητα τῆς καυσίμου ὕλης. Διὰ νὰ μ' ἐννοήσητε, θὰ κάμω ἓν μικρὸν καὶ ὡραῖον πείραμα, ὡραῖον, ἂν καὶ εἶναι κοινότατον. Ἂν ἐπιτηδείως φυσήσητε διὰ νὰ σβύσητε ἓν κηρίον, θὰ ἰδῆτε νὰ ὑψωθῇ μικρότατον σύννεφον ἀτμοῦ. Βεβαίως πολλάκις ἠσθάνθητε τὴν ὀσμὴν τοῦ ἀτμοῦ κηρίου ὅταν σβεσθῇ, ὀσμὴν πολὺ δυσάρεστον. Ὡς ὅμως σᾶς ἔλεγον, ἂν τὸ σβύσητε ἐπιτηδείως, θὰ παρατηρήσετε εὐκόλως τὸν ἀτμὸν ὅστις εἶναι αὐτὴ ἡ στερεὰ οὐσία τοῦ ἀλείμματος μεταμορφωθεῖσα.

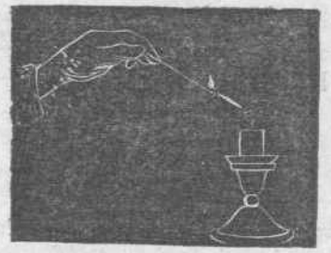

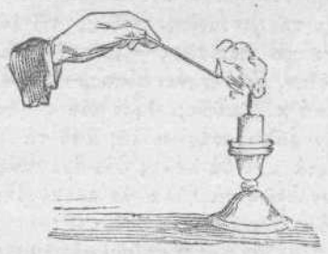

Σχ. 8.

Ἰδοὺ, σβύνω ἓν ἐκ τῶν κηρίων τούτων, προσέχων νὰ μὴ ταράξω τὸν πέριξ ἀέρα. Πρὸς τοῦτο φυσῶ ἡσύχως καὶ διαρκῶς. Ἔγινε! Τώρα ἂν ἀνάψω ἓν ἔνασμα εἰς δύω ἢ τριῶν δακτύλων ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ φτιλλίου, θὰ ἰδῆτε μίαν γραμμὴν φλογὸς, ἥτις διέρχεται τὸν ἀέρα, φθάνει εἰς τὸ κηρίον καὶ τὸ ἀνάπτει. Πρέπει ὅμως νὰ μὴ βραδύνω, διότι ἂν ψυχρανθῇ ὁ ἀτμὸς, γίνεται πάλιν σῶμα ὑγρὸν ἢ στερεὸν, ἢ τὸ ρεῦμα τῆς καυσίμου ὕλης ἀλλάσσει διεύθυνσιν.

Ἂς ἔλθωμεν ἤδη εἰς τῆς φλογὸς τὸ σχῆμα· διότι σπουδαῖον εἶναι νὰ γνωρίσωμεν τίνα μεταβολὴν ἔλαβεν ἡ ὕλη τοῦ κηρίου εἰς τὴν κορυφὴν τῆς θρυαλλίδος, ὅπου δίδει τόσον ἐξαίσιον λάμψιν. Λάμπουσι καὶ ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος, καὶ οἱ ἀδάμαντες καὶ οἱ σμάραγδοι. Ἀλλὰ κανενὸς πράγματος ἡ λάμψις δὲν εἶναι ἴση πρὸς τὴν τῆς φλογός. Ποῖος ἀδάμας δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς αὐτήν; ἢ πῶς ἄλλως λάμπει ὁ ἀδάμας τὴν νύκτα, παρὰ ἀντανακλῶν τὰς ἀκτῖνας ὑπὸ τῶν ὁποίων φωτίζεται; Ἡ φλὸξ ὅμως λάμπει ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους· καὶ ἐν ᾧ τὸ φῶς τοῦ ἀδάμαντος παύει ἂν δὲν λάβῃ ἐλεημοσύνην ξένου φωτὸς, τὸ κηρίον λάμπει ἀφ' ἑαυτοῦ, δι' ἑαυτὸ, καὶ δι' ἐκείνους οἵτινες παρεσκεύασαν τὴν ὕλην του. Ἂς σπουδάσωμεν τώρα ὀλίγον τὸ σχῆμα τῆς φλογὸς, ὡς τὴν βλέπομεν ὑπ' αὐτὸ τὸ ὑαλίον, ὅπου ὀλίγον κινεῖται, δίδει δὲ ἴσον καὶ ὁμαλὸν φῶς, καὶ παρουσιάζεται ὡς

φαίνεται ἐπὶ τῆς εἰκόνος. Καὶ διαφέρει μὲν ὁπωσοῦν κατὰ τὰ ρεύματα καὶ τὸ πάχος τοῦ κηρίου· ἀλλ' ἐν γένει εἶναι λαμπρὸς ἐπιμήκης κῶνος, φωτεινότερος πρὸς τὰ ἐπάνω παρὰ πρὸς τὰ κάτω, ἔχων τὸ φτίλλιον εἰς τὸ μέσον, καί τινα μελανώτερα μέρη πρὸς τὴν βάσιν τοῦ φτιλλίου, ὅπου ἡ καῦσις γίνεται ὀλιγώτερον ἐντελῶς παρὰ εἰς τὴν κορυφήν. Ἔχω ἐδῶ ἓν διάγραμμα σχεδιασθὲν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Οὔκερ. Καὶ παρισῷ μὲν αὐτὸ τὴν φλόγα λύχνου, ἠμπορεῖ ὅμως ἐπίσης νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ εἰς φλόγα κηρίου. Ἡ κοτύλη τοῦ κηρίου εἶναι ὁ λύχνος ἢ ἡ δεξαμενὴ, τὸ ἀναλυτὸν ἄλειμμα εἶναι τὸ ἔλαιον, καὶ φτίλλιον ἔχουσι καὶ ὁ λύχνος καὶ τὸ κηρίον. Ὑπὲρ τὸ φτίλλιον ὑψοῦται μικρὰ φλὸξ, καὶ ἔπειτα, πέριξ αὐτῆς τῆς φλογὸς ποσότης τις ὕλης τῆς ὁποίας ἀγνοεῖτε βεβαίως τὴν ὕπαρξιν. Ὁ ζωγράφος πολὺ καλὰ ἐσχεδίασε τὰ πέριξ μέρη τῆς ἀτμοσφαίρας, ὅσα εἶναι ἀναπόφευκτα διὰ νὰ παραχθῇ ἡ φλὸξ, καὶ τὴν συνοδεύουσι πάντοτε. Τῷ ὄντι ἀποτελεῖται ἓν ρεῦμα σύρον ἐπάνω τὴν φλόγα. Βλέπετε τὴν φλόγα αὐτήν; Τὸ ρεῦμα τὴν σύρει ἐπάνω, καὶ εἰς μέγα ὕψος μάλιστα, ὡς τὸ δεικνύει ἡ ἐπέκτασις τὴν ὁποίαν ἐχάραξεν εἰς τὸ σχέδιον. Ἂν θέλετε νὰ πεισθῆτε καλήτερα, ἀνάψατε κηρίον, καὶ στήσατέ το μεταξὺ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου καὶ φύλλου χαρτίου, ὅπου νὰ πίπτῃ ἡ σκιά του. Περιεργότατον εἶναι ὅτι σῶμα τόσον λαμπρὸν, ὥστε σᾶς δίδει τὴν σκιὰν παντὸς ἄλλου σώματος, ἀναγκάζεται νὰ ῥίψῃ καὶ αὐτὸ τὴν ἰδίαν σκιάν του εἰς τὸ χαρτίον ἢ ἄλλον τινὰ πίνακα, ὥστε νὰ βλέπητε νὰ ἐξέρχεται περὶ τὴν φλόγα ἄλλο τι, μὴ ἀποτελοῦν μέρος τῆς φλογὸς, ἀλλὰ ἀναβαῖνον παρ' αὐτὴν, καὶ ἀναγκάζον καὶ αὐτὴν ν' ἀναβαίνῃ. Ἐπειδὴ τώρα δὲν ἔχομεν τὸν ἥλιον, θὰ τὸν μιμηθῶ, ἐφαρμόζων τὴν βολταϊκὴν στήλην εἰς λύχνον ἠλεκτρικόν. Ἰδοὺ, ἔχομεν τὸν ἥλιον ἡμῶν λαμπρότατον. Θέτοντες τὸ κάτον κηρίον μεταξὺ τοῦ τεχνητοῦ τούτου ἡλίου καὶ τοῦ πίνακος, ἔχομεν τὴν σκιὰν τῆς φλογός. Βλέπετε τὴν σκιὰν τοῦ κηρίου καὶ τοῦ φτιλλίου. Ἔπειτα εἶναι τὸ σκοτεινὸν μέρος, ὡς εἴδατε αὐτὸ καὶ εἰς τὴν ἰχνογραφίαν, ἔπειτα ἄλλο μέρος καθαρώτερον. Περίεργον πρᾶγμα! Τὸ μέρος αὐτὸ τὸ φαινόμενον σκοτεινότερον εἰς τὴν σκιὰν, εἶναι ἀληθῶς τὸ λαμπρότερον. Ἐδὼ δὲ βλέπετε καὶ τὸ θερμὸν ρεῦμα τοῦ ἀέρος, τὸ ὑποστηρίζον καὶ ἀναβιβάζον τὴν φλόγα, δίδον τροφὴν εἰς αὐτὴν, καὶ ψυχραῖνον τὰ χείλη τοῦ κυπέλου τοῦ περιέχοντος τὸ ἀναλελυμένον ἄλειμμα.

Σχ. 9.

Ἄλλο πείραμα θὰ σᾶς δείξῃ πῶς ἡ φλὸξ ἀναβαίνει καὶ καταβαίνει κατὰ τὰ ρεύματα τοῦ ἀέρος. Ἰδοὺ μία φλὸξ,—δὲν εἶναι φλὸξ κηρίου,—ἀλλὰ βεβαίως εἶσθε εἰς κατάστασιν νὰ ἐφαρμόζητε τὰ μερικὰ εἰς τὰ γενικὰ, καὶ ν' ἀντιπαραβάλλητε. Ὁ σκοπός μου εἶναι ν' ἀντικαταστήσω τὸ ρεῦμα τὸ ἀναβιβάζον αὐτὴν τὴν φλόγα δι' ἄλλου ρεύματος ἀναγκάζοντος αὐτὴν νὰ καταβῇ. Εὔκολον εἶναι τοῦτο διὰ τούτου τοῦ τρόπου. Ἡ φλὸξ, ὡς σᾶς εἶπα, δὲν εἶναι τοῦ κηρίου, ἀλλὰ φλὸξ οἰνοπνεύματος, διότι αὐτὴ δὲν δίδει πολὺν καπνόν. Προσθέτω μίαν ἄλλην οὐσίαν μόνον διὰ νὰ τὴν χρωματίσω, καὶ νὰ ἠμπορῆτε καλῶς νὰ τὴν βλέπετε· διότι ἄλλως θὰ σᾶς ἦτον σχεδὸν ἀόρατος. Ἀνάπτω λοιπὸν τὸ οἰνόπνευμα, καὶ ἔχομεν φλόγα. Παρατηρεῖτε ὅτι εἰς τὸν ἐλεύθερον ἀέρα ἀναβαίνει φυσικῷ τῷ λόγῳ, διότι τὴν σύρει ἄνω τὸ ρεῦμα τὸ παραγόμενον ἐκ τῆς καύσεως. Τώρα φυσῶ εἰς τὴν φλόγα, καὶ τὴν ἀναγκάζω νὰ καταβῇ εἰς αὐτὴν τὴν μικρὰν καπνοδόχον, διότι ἤλλαξε τοῦ ρεύματος ἡ διεύθυνσις. Πρὶν τελειώσω τὰς παρούσας συνδιαλέξεις, θὰ σᾶς δείξω ἕνα λύχνον εἰς τὸν ὁποῖον ἡ φλὸξ ἀναβαίνει ἐν ᾧ ὁ καπνὸς καταβαίνει, καὶ ὁ καπνὸς ἀναβαίνει ὅταν χαμηλοῦται ἡ φλόξ. Βλέπετε λοιπὸν ὅτι εὑρέθη ὁ τρόπος νὰ ποικίλωνται τὰ ρεύματα.

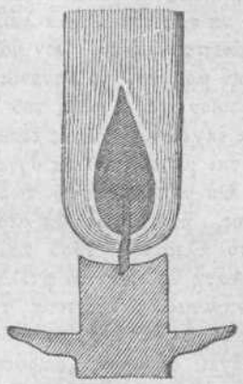

Σχ. 10.

Καὶ ἄλλα τινὰ ἀκόμη ἔχω νὰ σᾶς ἐξηγήσω. Αἱ περισσότεραι αὐταὶ φλόγες ἃς βλέπετε ἀλλάζουσιν ἀδιακόπως σχῆμα διότι ὑπὸ διαφόρων ρευμάτων προσβάλλονται πανταχόθεν. Ἀλλ' ἂν θέλωμεν καλήτερα νὰ τὰς μελετήσωμεν, ἠμποροῦμεν νὰ κατορθώσωμεν τινὲς αὐτῶν νὰ φαι-

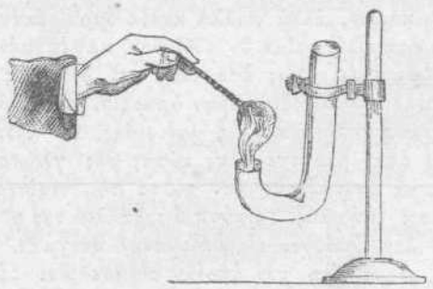

Σχ. 11.

νωνται ὡς στερεαί. Προσέτι δύσκολον δὲν μᾶς εἶναι καὶ νὰ τὰς φωτογραφήσωμεν, ὥστε νὰ τὰς ἔχωμεν ἀληθῶς στερεάς. Ἀλλὰ δὲν ἤθελον μόνον τοῦτο νὰ σᾶς εἰπῶ. Ἂν λάβω μίαν φλόγα ἱκανῶς ἀνεπτυγμένην, δὲν θὰ ἔχῃ τὴν ὁμοειδῆ ἐκείνην μορφήν, τὸ κανονικὸν τῆς περιφερείας τὸ ὁποῖον ἔχει ἡ φλὸξ τοῦ λύχνου ἢ τοῦ κηρίου, ἀλλὰ ἐκχειλίζει οὕτως εἰπεῖν πανταχόθεν, ἐκρήγνυται μετὰ ζωτικῆς δυνάμεως ἀληθῶς θαυμασίας. Θὰ μεταχειρισθῶ τώρα νέον εἶδος καυσίμου ὕλης, ἥτις ὅμως θὰ μιμῆται ἄριστα τοῦ κηρίου τὸ ἄλειμμα. Ἰδοὺ καὶ μία σφαῖρα βαμβακίου. Αὐτὴ θὰ εἶναι τὸ φτίλλιον. Τὴν βυθίζω εἰς οἰνόπνευμα, καὶ ἔπειτα τὴν ἀνάπτω. Κατὰ τί διαφέρει ἀπὸ κηρίον σύνηθες; Κατὰ τοῦτο, ὅτι ἔχει δύναμιν, ζωηρότητα, εὐκινησίαν, ἥτις δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ κηρίον. Ἰδέτε πῶς ἐκτοξεύονται αὐταὶ αἱ λαμπραὶ γλῶσσαι πυρός. Ἡ γενικὴ διάθεσις τῆς φλογὸς, ἥτις καὶ ἐδῶ ἀναβαίνει, εἶναι ἡ ἰδία ὡς καὶ εἰς τὸ κηρίον· ἀλλὰ τὸ κηρίον δὲν ἔχει αὐτὰς τὰς γλώσσας αἱ ὁποῖαι ἐδῶ ἐκτινάσσονται. Πόθεν αὐτὴ ἡ διαφορά; Θὰ σᾶς τὴν ἐξηγήσω· καὶ ὅταν τὴν γνωρίσητε θὰ ἠμπορῆτε νὰ ἐννοήσητε καλλίτερον καὶ ὅ,τι ἔχω νὰ σᾶς εἰπῶ κατόπιν. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὰ παιδία πολλάκις παίζουσι τὸ ἑξῆς παιγνίδιον. Εἰς πινάκιον περιέχον σταφύλια ἀνάπτουσιν οἰνόπνευμα, καὶ ἔπειτα προσπαθοῦσι ν' ἁρπάσωσιν ἀπὸ αὐτὸ ῥώγας, χωρὶς νὰ καύσωσι τοὺς δακτύλους των. Ἰδοὺ τὸ πινάκιον. Ἔπρεπε κυρίως νὰ θερμάνω καὶ αὐτὸ, καὶ τὰ σταφύλια καὶ τὸ οἰνόπνευμα πρὶν τὸ ἀνάψω. Ἀλλ' ἀδιάφορον, ἐπειδὴ τὸ πείραμα ἡμῶν δὲν θὰ διαρκέσῃ πολὺ, καὶ γίνεται μόνον διὰ νὰ ἐννοήσητε τὴν θεωρίαν τῆς φλογός. Τὸ πινάκιον λοιπὸν καὶ τὸ οἰνόπνευμα εἶναι ἡ κοτύλη καὶ ἡ καύσιμος ὕλη· τὰ σταφύλια ἐπέχουσι τὸν τόπον τῶν φτιλλίων. Ἰδοὺ, ὡς ἀνάπτω τὸ ὑγρὸν πόσαι πολλαὶ καὶ ὡραῖαι γλῶσσαι φλογὸς ὑψοῦνται! Καὶ αὐτῶν αἰτία εἶναι ὁ ἀὴρ, ὅστις ἐξ αἰτίας τῆς θερμότητος τῆς φλογὸς φθάνει εἰς αὐτὴν ὑπὲρ τὰ χείλη τοῦ πινακίου. Ἀλλὰ διατί αἱ πολλαὶ γλῶσσαι; Διότι τὸ πινάκιον παριστᾷ ὄχι ἓν κηρίον, ἀλλὰ πολλὰ κηρία ὁμοῦ· ἑκάστη ῥώγα σταφυλίου εἶναι ἓν φτίλλιον, καὶ ἑπομένως τὸ ῥεῦμα πνέει ὅλως ἀτάκτως, καὶ δίδει εἰς ἑκάστην γλῶσσαν ἰδιαιτέραν ὕπαρξιν, μὴ ἀφῆνον νὰ σχηματισθῇ μία φλὸξ μονοειδής. Δὲν πρέπει ὅμως, ὅταν βλέπετε ὅλας αὐτὰς τὰς γλώσσας ὁμοῦ, νὰ φαντάζεσθε ὅτι τοῦτο τὸ ἰδιαίτερον σχῆμα ἔχει ἡ φλόξ. Τοιαύτη ἀπαράλλακτος φλὸξ ποτὲ δὲν ὑπάρχει εἰς δεδομένην στιγμήν. Ἡ φλὸξ, ὡς ἐκείνη τὴν ὁποίαν εἴδατε ὅτι ἐξέπεμπεν ἡ σφαῖρα τοῦ βάμβακος, ποτὲ δὲν ἔχει ὁποῖον σχῆμα φαίνεται ὅτι ἔχει· διότι σύγκειται ἐκ παμπόλλων διαφόρων φλογῶν, αἱ ὁποῖαι γεννῶνται καὶ σβύνουσι τόσον ταχέως ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην, ὥστε ὁ ὀφθαλμὸς μόνον τὸ σύνολον αὐτῶν διακρίνει.

Ἀνέλυσα ἐπίτηδες ἄλλοτε μίαν φλόγα ἔχουσαν τὸν γενικὸν αὐτὸν χαρακτῆρα, καὶ τοῦτο αὐτῆς τὸ διάγραμμα σᾶς δεικνύει τὰ διάφορα μέρη ἐξ ὧν σύγκειται. Ὡς σᾶς εἶπα, δὲν πα-

Σχ. 12.

ρουσιάζονται ὅλα ταὐτοχρόνως, ἀλλὰ φαίνονται ὡς σύγχρονα μόνον διότι τάχιστα ἀντικαθιστῶσι τὰ μὲν τὰ δέ.

Λυποῦμαι καὶ ἐντρέπομαι ὅτι τόσον ὀλίγον ἐπροχωρήσαμεν εἰς τὸ θέμα ἡμῶν, καὶ ὅτι πρέπει τώρα νὰ χωρισθῶμεν, χωρὶς κἂν νὰ φάγωμεν τὰ σταφύλια, ἀφ' οὗ τὰ ἐκαύσαμεν. Ἀλλὰ κατ' οὐδένα λόγον δὲν θέλω νὰ σᾶς κρατήσω περισσότερον ἀπὸ τὴν προσδιωρισμένην ὥραν. Τὸ μάθημα ὅμως τοῦτο θὰ μὲ χρησιμεύσῃ ἄλλοτε, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς θὰ κάμνω ὀλιγώτερα πειράματα, καὶ θὰ σᾶς λέγω περισσότερα περὶ τοῦ ζητήματος.

Α. Ρ. Ραγκαβης.

Ἕπεται συνέχεια.

ΑΙ ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΙ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΙ ΚΑΙ ΑΙ ΜΙΚΡΟΣΚΟΠΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Ἐράνισμα ὑπὸ Σ**

Πρὸ δύο περίπου χιλιάδων ἐτῶν, ἡ Ῥώμη, πρωτεύουσα τότε τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, εἶχε κυριευθῆ ὑπὸ βαρβαρικῶν στιφῶν, τὰ ὁποῖα εἶχον δεκατίσει τὸν ῥωμαϊκὸν στρατὸν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἀλία. Μόνον τὸ Καπετώλιον, ὅπου οἱ κάτοικοι εἶχον καταφύγει, ἀνθίστατο ἔτι πεισματωδῶς εἰς τὰς προσπαθείας τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ αὐτὸ ἐπὶ τέλους ἐπρόκειτο νὰ ἁλωθῇ ὑπὸ τὸ σκότος ζοφερᾶς νυκτὸς, ὅτε αἴφνης αἱ ἱεραὶ τῆς Ἥρας χῆνες ἀφύπνισαν τοὺς κοιμωμένους φύλακας. Ὁ Μάνλιος συλλέγει τοὺς στρατιώτας του καὶ δραστηρίως ἀποκρούει τοὺς Γαλάτας, ἀναγκασθέντας νὰ λύσωσι τὴν πολιορκίαν.

Ἐπὶ εἴκοσι τώρα αἰῶνας παραμένει ἡ μνήμη τῶν χηνῶν τοῦ Καπετωλίου· ὅπως ἐκεῖναι δὲ οὕτω καὶ αἱ περιστεραὶ τῆς τελευταίας πολιορκίας τῶν Παρισίων δὲν θὰ λησμονηθῶσι.

Θὰ ἐνθυμῶνται ἐπὶ μακρὸν χρόνον οἱ ἄνθρωποι τὰς θαυμασίας ὑπηρεσίας ἃς προσέφερον εἰς τὴν Γαλλίαν διαρκούσης τῆς πρωσσικῆς εἰσβολῆς οἱ πτερωτοὶ οὗτοι ἀγγελιαφόροι, καὶ ὅταν μετὰ αἰῶνας τὰ καθ' ἡμᾶς συμβάντα ἀποτελέσωσιν ἱστορίαν παλαιὰν πλέον ἢ καὶ μυθικὴν, καὶ τότε ἀκόμη θὰ φέρηται φήμη ὅτι δύο ἑκατομμυρίων πολιορκουμένων αἱ ἐλπίδες ἐξηρτήθησάν ποτε ἀπὸ τῆς πτέρυγος πτηνοῦ.

Τόσον δὲ μεγάλαι εἶναι αἱ ὑπηρεσίαι, ἃς, καθὼς εἴπομεν, προσέφεραν τὰ πτηνὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς πολιορκίας τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης, ὥστε ὁ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργὸς ἀπεφάσισεν ὁριστικῶς νὰ ὀργανώσῃ πραγματικὸν ἐναέριον ταχυδρομεῖον. Ἐζητήθη περὶ τούτου ἡ συμβουλὴ ἀνδρῶν εἰδικῶν καὶ ἀπεφασίσθη, εἰς τὸ ἑξῆς πᾶσα ὀχυρὰ πόλις καὶ πᾶν φρούριον νὰ διατηρῇ περιστερεῶνα, ἐν τῷ ὁποίῳ νὰ τρέφωνται πολυάριθμοι ἀγγελιαφόροι περιστεραί. Ἐν περιπτώσει πολιορκίας, ἀερόστατα κυβερνώμενα ὑπὸ πεπειραμένων ἀεροπόρων θὰ φέρωσιν ἔξω τῆς πόλεως τοιαύτας περιστερὰς, αἱ ὁποῖαι ἔπειτα θὰ ἐπανέρχωνται εἰς τὴν φωλεὰν των κομίζουσαι τὰς ἐπιστολὰς καὶ τὰς εἰδήσεις τὰς ἐμπιστευθείσας εἰς αὐτάς. Ἐκτὸς τούτου τὰ ἐν στρατείᾳ στρατιωτικὰ σώματα θὰ παραλαμβάνωσιν ἐκ τῶν προτέρων ἀγγελιαφόρους περιστερὰς ἀνατραφείσας εἰς τὰ κυριώτερα φρούρια, καὶ οὕτω θὰ ἔχωσιν οἱ ἀρχηγοὶ τὴν εὐκολίαν ν' ἀνταποκρίνωνται μὲ τοὺς φρουράρχους εἰς ὁποιανδήποτε κατάστασιν καὶ ἂν εὑρίσκωνται διαρκοῦντος τοῦ πολέμου τὰ ὑπ' αὐτῶν διοικούμενα φρούρια. Δὲν προσέφυγαν ὅμως μόνον οἱ Γάλλοι εἰς τὰ εὐεργετήματα τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ παρέξωσι τὰ ἐναέρια ταχυδρομεῖα, οἱ Γερμανοὶ ἐπωφελήθησαν ἐπίσης τὰ μαθήματα τὰ ὁποῖα ἤντλησαν ἐν Γαλλίᾳ, αἱ δὲ ἐφημερίδες των γέμουσι λεπτομερειῶν περὶ τῶν ὀργανισμῶν, τοὺς ὁποίους θέλουσι νὰ ἐφαρμώσωσιν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

Πρέπει ἄλλως τε νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι πολὺ πρὶν τῆς πολιορκίας τῶν Παρισίων ἐγίνετο παρομοία χρῆσις ἀγγελιαφόρων περιστερῶν, ἡ ἰδέα μάλιστα τῆς ἐφαρμογῆς ἐναερίων ταχυδρομείων ἀνήκει εἰς παναρχαίους χρόνους.[1] Οἱ αἰγύπτιοι θαλασσοπόροι, εἰς ἐποχὴν πολὺ ἀπομεμακρυσμένην, παρελάμβανον περιστερὰς εἰς τὰ ταξείδιά των, τὰς ὁποίας ἔπειτα ἄφινον νὰ πετάξωσιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης διὰ νὰ ἀναγγείλωσιν εἰς τοὺς ἰδικούς των τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἔρθανον εἰς τὸν λιμένα.

Καὶ πολὺ ἀργότερον εἰς χρόνους πλησιεστέρους πρὸς ἡμᾶς, διάφορα κατορθώματα ὀφείλονται εἰς τὰ ἀγγελιαφόρα πτηνά. Κατὰ τὸ ἔτος 1572 ἡ πόλις Λεύδη τῆς Ὁλλανδίας, κηρυχθεῖσα κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας Φιλίππου, ἐπολιορκήθη ὑπὸ τοῦ ἱσπανοῦ στρατηγοῦ Φραγκίσκου Βαλδέη. Ὁ Βαλδέης, στρατηγὸς δραστήριος, ἀποφασιστικὸς καὶ πλήρης ὑπομονῆς, κατεσκεύασεν ἑξῆντα δύο χαρακώματα περὶ τὴν πόλιν καὶ ἠδυνήθη οὕτω νὰ τὴν περικυκλώσῃ, σκοπεύων νὰ τὴν ὑποτάξῃ διὰ τῆς πείνης. Τὴν ὁλλανδικὴν πόλιν γενναίως ὑπερησπίζετο ὁ Ἰανὸς Δούζας, ὁ ὁποῖος προσεπάθει νὰ ἀναπτερώσῃ τὸ θάρρος τῶν πολιορκουμένων ἂν καὶ ἐστεροῦντο τροφῶν καὶ τοὺς ἐδεκάτιζεν ὁ λοιμός. Οὐχ ἧττον τὰ μαρτύρια τὰ ὁποῖα ὑπέφερον εἶχον καταντήσει ἀνυπόφορα πλέον καὶ ἐσκέπτοντο νὰ παραδοθῶσιν, ὅτε αἴφνης διαδίδεται ἡ εἴδησις ὅτι περιστεραὶ ἀγγελιαφόροι εἶχον εἰσέλθει ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Αἱ περιστεραὶ ἔφερον γράμματα τοῦ πρίγκηπος τῆς Ὀράνζης, γνωστοποιοῦντα εἰς τοὺς κατοίκους ὅτι τὰ περίχωρα ἔμελλον νὰ πλημμυρίσωσιν ἕνεκα τῆς γενομένης κατασκαφῆς τῶν προχωμάτων τοῦ ποταμοῦ Μόσα, ὅτι ὁ ἱσπανικὸς στρατὸς θὰ διεσκορπίζετο διὰ τὸ αἰφνίδιον τῆς πλημμύρας καὶ ὅτι στολίσκος πλοιαρίων θὰ ἐκόμιζε τροφὰς εἰς τὴν πάσχουσαν πόλιν.

Ἀπερίγραπτος ἦτο ἡ χαρὰ τῶν κατοίκων τῆς Λεύδης, πάντες εὐλογοῦσι τὰς σωτηρίους περιστεράς. Τῇ ἐπαύριον ὁ ἱσπανὸς στρατηγὸς ἔπεμψεν ἀπεσταλμένον πρὸς τοὺς πολιορκουμένους μὲ προτάσεις νὰ παραδοθῶσι. «Εἰπὲ εἰς τὸν ἀρχηγόν σου, ἀπήντησαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς πόλεως, ὅτι παρὰ νὰ παραδοθῶμεν προτιμῶμεν νὰ φάγωμεν τὸν ἀριστερόν μας βραχίονα· μᾶς ἀρκεῖ ὁ δεξιὸς πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πόλεώς μας». Μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὰ προχώματα κατεσρέφοντο, ἡ πόλις περιεκυκλώθη ὑπὸ λίμνης, οἱ πολιορκοῦντες ἐφυγαδεύθησαν, ἡ Λεύδη τέλος ἐσώθη ὑπὸ τῶν περιστερῶν.—Καὶ κατὰ τὰ 1849 οἱ Βενετοὶ πολιορκούμενοι ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν συνεκοινώνουν μετὰ τῶν ἐκτὸς διὰ περιστερῶν ἀγγελιαφόρων, τὰς ὁποίας εἶχον ἐκ τῶν προτέρων τὴν πρόνοιαν νὰ προετοιμάσωσι πρὸς τοῦτο.

Πολὺ πρὸ τῆς τελευταίας πολιορκίας τῶν Παρισίων πολυάριθμοι περιστεραὶ ἐτρέφοντο, ἐν Βελγίῳ[1] μάλιστα, ὅπου ὄχι ὀλίγοι ἰδιῶται δι' ἰ-

1. Ὁ Αἰλιανὸς (Ποικιλ. Ἱστ. βιβλ. Θ', 2) λέγει ὅτι «ἐν Αἰγίνῃ ἐξ Ὀλυμπίας αὐθημερὸν διηγγέλη ἡ νίκη τοῦ Ταυροσθένους τῷ πατρὶ αὐτοῦ ὑπὸ φάσματός φασιν. Ἄλλοι δέ φασι, περιστερὰν τὸν Ταυροσθένην ἐπάγεσθαι, ἀπολιποῦσαν τοὺς ἑαυτῆς νεοσσοὺς ὑγροὺς ἔτι καὶ ἀπτήνας. Νικήσαντα δὲ ἀφεῖναι τὴν πελειάδα, προσάψαντα πορφύραν αὐτῇ· τὴν δὲ, ἐπειγομένην πρὸς τοὺς νεοττοὺς, ἀπαυθημερίσας ἐκ Πίσης εἰς Αἴγιναν.»

1. Μόνη ἡ ἐπαρχία τῆς Liège ἀριθμεῖ 200 χιλιάδας ταχυδρόμων περιστερῶν, ὧν ἡ τιμὴ ποικίλει ἀπὸ 500 ἄχρι 10 φράγκων· ὑπολογίζων τις αὐτὴν κατὰ μέσον ὅρον εἰς 30 φράγκα, εὑρίσκει ὅτι ἡ ὁλικὴ ἀξία τῶν κατοίκων τῶν περιστερεώνων ἀνέρχεται εἰς τὸ οὐχὶ εὐκαταφρόνητον ποσὸν ἐξ

δίαν τέρψιν τὰς ἔκαμνον νὰ πετῶσιν ἀπὸ μέρους εἰς μέρος, ὅπως τώρα γίνεται διὰ τοὺς ἵππους εἰς τὰ ἱπποδρόμια. Αἱ οὕτως εἰπεῖν περιστεροδρομίαι αὗται εἶνε καὶ τώρα ἀκόμη ἐν χρήσει, ἀναπτύσσουσαι διὰ τῆς συνηθείας τὰς φυσικὰς ἰδιότητας τῶν πτηνῶν τούτων. Λαμβάνουσι μίαν περιστερὰν παρ' ἑκάστου τῶν εἰς τοῦτο καταγινομένων ἰδιωτῶν πόλεώς τινος τοῦ Βελγίου, τῶν Βρυξελλῶν παραδείγματος χάριν, ἐγκλείουσιν ἔπειτα ὅλους τοὺς πτερωτοὺς ἀεροπόρους εἰς μέγα καλάθιον, τὸ ὁποῖον ἄνθρωπος ἐπὶ τούτῳ ὡρισμένος μεταφέρει ἔπειτα εἰς πόλιν ἀπομεμακρυσμένην, εἰς Καλαὶ, εἰς Παρισίους κλ. Πολλαὶ ἀπολύσεις τοιούτων περιστερῶν ἐγένοντο πρὸ τριῶν ἐτῶν εἰς Παρισίους πρὸ τοῦ Βιομηχανικοῦ μεγάρου. Μόλις τὸ καλάμινον σκέπασμα τοῦ καλαθίου ἀνεσηκώνετο, ὅλαι αἱ περιστεραὶ ἐπέτων, ἐνόμιζες ὅτι ἦσαν βέλη καὶ ἑκάστη διηυθύνετο πρὸς τὸ μέρος, ὅπου εὑρίσκετο ἡ φωλεά της. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ταξειδίου τινὰ ἐκ τῶν πτηνῶν ἀπομακρύνονται τῆς συνοδείας των, ἄλλα ἀποπλανῶνται, ἄλλα ἀποσταίνουσι, τοῦτο δὲ ἐξάγεται διότι δὲν ἐπιστρέφουσιν ὅλα ὁμοῦ. Τινὰ χάνονται καὶ δὲν ἀναφαίνονται πλέον, ἀλλὰ τοῦτο εἶνε σπάνιον. Ἡ περιστερὰ, ἥτις πρώτη ἐπανέρχεται κερδαίνει τὸ βραβεῖον, ὁ δὲ ἰδιοκτήτης της λαμβάνει τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ἐκ τῶν προτέρων κατατεθῆ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν ἄλλων περιστερῶν.

Ὑπάρχουσι διάφορα εἴδη ἀγγελιαφόρων περιστερῶν. Περιστερά τις διακρινομένη διὰ τὴν νοημοσύνην της καὶ ἀνήκουσα εἰς τὸν κ. Δερουὰρ ἐκ Παρισίων, εἶχε τοιαύτας παραδόξους τύχας, ὥστε θὰ μεταδώσωμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας περίληψιν τῆς ἱστορίας της. Διαρκούσης τῆς πολιορκίας ἐξήχθη τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ ἀεροστάτου τοῦ ὀνομασθέντος Γεωργία Σάνδη, μετὰ τρεῖς ἡμέρας δὲ ἐπανῆλθεν εἰς Παρισίους. Πεντάκις ἐξῆλθε τοιουτοτρόπως δι' ἀεροστάτων, ἐπανήρχετο δὲ τακτικὰ εἰς τὸν περιστερεῶνα κομίζουσα ἐπιστολὰς καὶ ἄλλα ἔγγραφα ἔξωθεν. Τῇ 23 Δεκεμβρίου ἐτραυματίσθη εἰς τὰ περίχωρα τῶν Παρισίων ὑπὸ πρωσσικῆς σφαίρας καὶ ἐπιάσθη ὑπὸ γάλλου χωρικοῦ, ὁ ὁποῖος τὴν παρέδωκε μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου πρὸς τὸν κ. Δερουάρ. Ἄλλη περιστερὰ, ἐπίσης διακριθεῖσα διὰ τὴν νοημοσύνην της, πεντάκις ἔκαμε παρόμοια ταξείδια κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας καὶ ἐφονεύθη τὴν 9 Νοεμβρίου εἰς Βολβαροῦ ὑπὸ γάλλων χωρικῶν, οἵτινες νοήσαντες τὸ σφάλμα των ἔστειλαν πρὸς τὸν νομάρχην τὸ πτῶμα τοῦ μικροῦ ἀγγελιαφόρου. Μετὰ τὸν πόλεμον, ὁ ἰδιοκτήτης αὐτοῦ κ. Ὀὰν Ῥώζεβεκ, ἐβαλσάμωσε τὸ ἀτυχὲς πτηνόν.

Πρὸ τῆς πολιορκίας τῶν Παρισίων, πρὸ ἀκόμη καὶ αὐτῆς τῆς ἐφευρέσεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ τηλεγράφου, οἱ κερδοσκόποι ἐπιτηδείως μετεχειρίζοντο τὰς ἀγγελιαφόρους περιστεράς. Ὑπῆρχε τακτικὴ ὑπηρεσία ὠργανωμένη μεταξὺ Παρισίων καὶ Βρυξελλῶν, διὰ τῆς ὁποίας ἐμάνθανον οἱ ἐν Βρυξέλλαις ἐνδιαφερόμενοι τὰς τρεχούσας τιμὰς κατὰ τὸ κλείσιμον τοῦ ἐν Παρισίοις χρηματιστηρίου καὶ οὕτως ἠδύναντο ἀσφαλῶς νὰ ἐμπορεύωνται.

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Βατερλῶ, κατὰ τὰ 1815, λέγεται ὅτι ὁ Ῥοσχίλδ, ὅστις εἶχεν ἀποκτήσει ἀγγλικὰς περιστεράς, τὰς ἀπέλυσεν εἰς τὸ Βέλγιον, ἅμα ἔμαθεν ὅτι ἐνικήθη ὁ γαλλικὸς στρατός. Ὁ ἐν Λονδίνῳ ἐμπορικὸς οἶκος Ῥοσχίλδ ἔμαθε τὴν εἴδησιν τῆς καταστροφῆς πολὺ πρὸ τῶν ἄγγλων κερδοσκόπων καὶ ἠδυνήθη νὰ ἀγοράσῃ ἄπειρα χρεώγραφα μὲ μεγάλην ὑποτίμησιν, τὰ ὁποῖα ἔπειτα, ὅταν ἡ εἴδησις ἔγεινε κοινῶς γνωστὴ, μετεπώλησε κερδήσας ἐκ τῆς ἐπελθούσης ὑπερτιμήσεως σημαντικώτατα ποσά. Σήμερον ἡ κοινὴ χρῆσις τῶν τηλεγράφων δὲν ἐπιτρέπει πλέον εἰς τοὺς κερδοσκόπους νὰ μεταχειρίζωνται τοιαῦτα μέσα· χάρις εἰς τὸν τηλέγραφον ἡ ἐμπορικὴ αὕτη πάλη γίνεται πλέον εὐτυχῶς δι' ὁμοίων ὅπλων.

Ὅλαι αἱ ἀγγελιαφόροι περιστεραὶ δὲν κατέχουσιν εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν τὴν νοημοσύνην τοῦ νὰ ἐπανέρχωνται εἰς τὸν περιστερεῶνά των. Τὰ πτηνὰ ταῦτα πρέπει νὰ τρέφωνται μὲ λαθούρια καὶ μὲ ῥόβι· ἐνίοτε ἠμπορεῖ τις νὰ τοὺς δίδῃ καὶ ὀλίγον σῖτον, τὸν ὁποῖον πολὺ ἀγαπῶσι.

Δύσκολον εἶνε νὰ ἐξηγήσῃ τις τὴν θαυμαστὴν καὶ ὅλως ἰδιάζουσαν τάσιν, τὴν ὁποίαν ἔχουσι τὰ ζῶα ταῦτα εἰς τὸ νὰ ἐνθυμῶνται καὶ νὰ ἐπανευρίσκωσι τὰ γνωστά των μέρη χωρὶς νὰ ἀποπλανῶνται. Πολλοὶ πιστεύουσιν ὅτι συνδυάζουσι ταῦτα μεγάλην ὀξυδέρκειαν καὶ θαυμαστὸν μνημονικὸν καὶ ὅτι ὁρίζουσιν ἐπὶ τῆς γῆς διάφορα καταφανῆ σημεῖα διὰ νὰ μὴ χάνωσι τὸν δρόμον των.

Ἐμπορεῖ τις ὅμως ν' ἀναφέρῃ γεγονότα ἀποδεικνύοντα ὅτι ἡ γνώμη αὕτη εἶνε ἐσφαλμένη. Εἶνε ὁμολογούμενον, ὅτι ἀγγελιαφόροι περιστεραὶ, αἱ ὁποῖαι εἶχον συνεθίσει νὰ κάμνωσι μόνον τὸ ταξείδιον τῶν Παρισίων εἰς Βρυξέλλας, μεταφερθεῖσαι ἔξαφνα εἰς Λιβερπούλ, εἰμπόρεσαν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸν περιστερεῶνά των χωρὶς νὰ χάσωσι τὸν δρόμον, ἂν καὶ δὲν ἦσαν συνειθισμέναι εἰς αὐτόν. Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, εἶνε βέβαιον ὅτι ἡ ἀγγελιαφόρος περιστερὰ ἔχει πολὺ μνημονικὸν, αἰσθάνεται δὲ τρόπον τινὰ ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς της. Καὶ ὁλόκληρον ἔτος ἂν κρατηθῇ ἄλλοῦ, πάλιν ἐμπορεῖ νὰ ἐπανεύρῃ τὴν φωλεάν της.

Διὰ νὰ συνεθίσωσι τὰς ἀγγελιαφόρους περιστερὰς, τὰς γυμνάζουσιν, ὅπως περίπου τοὺς ἵππους τοὺς ὡρισμένους εἰς τὰ ἱπποδρόμια, νὰ κάμνωσι πρῶτον μὲν μικρὰ ταξείδια, ἔπειτα δὲ βαθμηδὸν μεγαλήτερα, ἕως ὅτου κατορθόνουσι νὰ μορφώσωσιν αὐτὰς ἐντελῶς· τότε ἐμποροῦν νὰ διατρέχωσιν ἑκατοντάδας λευγῶν καὶ ἐπανέρχωνται εἰς τὸν τόπον ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὰς ἀπέλυσαν. Εἶνε δὲ περίεργος ἡ ταχύτης τῆς πτήσεως τῶν περιστερῶν τούτων· εἰς μίαν ὥραν διατρέχουσι δώδεκα ἕως δεκαπέντε λεύγας. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι τοῦτο ἐξαρτᾶται πολὺ καὶ ἐκ τοῦ ἀνέμου, ὁ ὁποῖος πνέει· ἂν τὸ πτηνὸν ἔχει τὸν ἄνεμον ἐναντίον θὰ κάμῃ τὸ ταξείδιόν του πολὺ ἀργότερον. Ὅταν ἦνε καλὸς ὁ καιρὸς καὶ δὲν ὑπάρχῃ οὔτε ὀμίχλη οὔτε χιών, δύναταί τις ἀσφαλῶς νὰ παραβάλῃ τὴν ταχύτητα τῶν περιστερῶν πρὸς τὴν τοῦ τηλεγράφου. Ἄνδρες σοφοὶ ἔχουσιν εἰδικῶς μελετήσει τὴν τάσιν τῶν ἀγγελιαφόρων περιστερῶν τοῦ νὰ ἐπανέρχωνται εἰς τὸν συνήθη εἰς αὐτὰς τόπον, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη ἀκόμη ἡ ἐπιστήμη νὰ φθάσῃ εἰς βέβαιόν τι καὶ ἀσφαλὲς συμπέρασμα, διότι ὅταν λέγῃ τις ὅτι αἱ περιστεραὶ αὗται ἔχουσι φυσικὴν πρὸς τοῦτο τάσιν, χωρὶς ἄλλως πως νὰ ἐξηγῇ τὸ πρᾶγμα, δὲν πράττει ἄλλο εἰμὴ σιωπηλῶς νὰ ἀνομολογῇ ἀμάθειαν.

Εἴπομεν ἀνωτέρω ὅτι ἡ διὰ περιστερῶν συνεννόησις εἶνε ταχυτάτη καὶ ἀσφαλεστάτη, ὅταν αἱ ἀτμοσφαιρικαὶ περιστάσεις τύχωσιν εὐνοϊκαί. Διὰ νὰ κατασταθῇ ὅμως καὶ πρακτικῶς ὠφέλιμος ἡ ἵδρυσις τοιούτων ἐναερίων ταχυδρομείων καὶ νὰ χρησιμοποιηθῇ οὕτως ἡ φυσικὴ τῶν πτηνῶν τούτων ἀρετὴ, ἔπρεπε νὰ ἐξευρεθῇ μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου νὰ ἐμπορῇ τις νὰ ἐμπιστεύηται εἰς αὐτὰ ὅσῳ τὸ δυνατὸν πλειότερα ἀγγέλματα εἰς μικρότερον ὄγκον. Ἂν λόγου χάριν ἡ περιστερὰ ἐφορτόνετο μὲ βάρος ὑπέρτερον τοῦ ἑνὸς γραμμαρίου, ἠδύνατο τότε ἡ πτῆσις αὐτῆς νὰ καταστῇ βραδυτέρα ἕνεκα τοῦ κόπου, τὸν ὁποῖον τὸ βαρὺ σχετικῶς φορτίον ἤθελεν ἐπιφέρει εἰς αὐτὴν καὶ ἐκ τούτου νὰ λείψῃ ἡ ἀπαιτουμένη βεβαιότης ὅτι τὸ ταξείδιον θὰ διεξαχθῇ ἀσφαλῶς. Ἂν πάλιν δὲν εἰμπόρει τις νὰ προσαρτήσῃ εἰς τὴν οὐρὰν ἢ εἰς τὸν πόδα τοῦ πτηνοῦ εἰμὴ φύλλον χαρτίου ὄχι μεγαλήτερον ἐπισκεπτηρίου, πῶς θὰ κατωρθόνετο εἰς τόσον μικρὸν τόπον νὰ γραφῶσι τόσα πράγματα, ὅσα εἰς δεινὰς περιστάσεις εἶνε ἀνάγκη νὰ γράφωνται; Τὸ ζήτημα τοῦτο φυσικῶς παρουσιάσθη κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Παρισίων, εὐθὺς ἅμα ἔγεινε σκέψις νὰ χρησιμοποιηθῶσιν αἱ ἀγγελιαφόροι περιστεραὶ, ἐλύθη δὲ ἐπιτυχῶς. Διὰ τῆς φωτογραφίας δηλαδὴ κατωρθώθησαν θαύματα· ἀγγέλματα συγκείμενα ἐξ ἑξ χιλιάδων τυπογραφικῶν γραμμάτων περιεστάλησαν εἰς χαρτίον μικρὸν ὅσον τὰ συνήθη σιγαρόχαρτα καὶ εὐκολώτατα προσηρτήθησαν εἰς τὰς περιστεράς.

Εἰς τὸ ἑξῆς ἡ ὀργάνωσις ἐναερίων ταχυδρομείων θὰ ἔχῃ ὡς ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τὴν λεγομένην μικροσκοπικὴν φωτογραφίαν· ὅθεν κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ εἴπωμεν ὀλίγα τινὰ ἐνταῦθα περὶ τοῦ τόσον περιέργου τούτου κλάδου μιᾶς ἐκ τῶν θαυμαστοτέρων ἐφαρμογῶν τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης, κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους.

Κατὰ τὸ ἔτος 1859 ἐπωλήθησαν κατὰ πρῶτον εἰς τὸ λεγόμενον Βιομηχανικὸν Μέγαρον τῶν Παρισίων πολλαὶ χιλιάδες μικρῶν κοσμημάτων, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα συνήθως κρεμῶνται εἰς τὰς ἁλύσεις τῶν ὡρολογίων. Τὰ μικρὰ ταῦτα κοσμήματα ἐμαρτύρουν τὴν θαυμαστὴν λεπτότητα, εἰς τὴν ὁποίαν δύνανται νὰ φθάσωσι τὰ φωτογραφικὰ δοκίμια· εἶχον σχῆμα μικρῶν μικροσκοπίων ἐχόντων εἰς τὸ ἓν ἄκρον ἀνάλογον μεγεθυντικὸν φακὸν, εἰς δὲ τὸ ἄλλο τετραγωνίδιον χαρτίου, τοῦ ὁποίου τὸ μέγεθος δὲν ὑπερέβαινε κεφαλὴν καρφίδος. Ἂν τις ἁπλῶς παρετήρει τὸ κοσμημάτιον δὲν διέκρινεν ἐπὶ τοῦ μικροῦ χαρτίου, ὅπερ ἦτο κολλημένον ἐπὶ λεπτοτάτης ὑαλίνης λεπίδος, εἰμὴ κηλῖδα φαιὰν ὅλως ἄμορφον, ἅμα ὅμως τὸ ἔβλεπεν εἰς τὸ φῶς ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους διὰ τοῦ μικροῦ φακοῦ διέκρινε καθαρώτατα διάφορα ἀντικείμενα διὰ τῆς φωτογραφίας εἰκονισμένα.

Ὁ μηχανικὸς κ. Δαγρὼν καταλέγεται μεταξὺ τῶν μᾶλλον συντελεσάντων εἰς τὸ νὰ καταστῇ κοινὴ καὶ πρακτικῶς ὠφέλιμος ἡ τόσον περίεργος τέχνη ἡ ὠνομασθεῖσα μικροφωτογραφία. Πρὸ αὐτοῦ, κατὰ τὸ ἔτος 1858, ἄλλος τις ἐν Μάγχεστερ τῆς Ἀγγλίας συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ ἐφαρμόσῃ εἶδός τι ἀντικειμενικοῦ μικροσκοπίου (objectif-microscope) εἰς τὸν σκοτεινὸν θάλαμον τῆς φωτογραφικῆς μηχανῆς καὶ κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ φωτογραφικά τινα δοκίμια σημαντικῶς σμικρυμμένα. Διὰ τοῦ μέσου τούτου κατωρθώθη κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Παρισίων νὰ φορτόνουσι τὰς ἀγγελιαφόρους περιστερὰς μὲ τόσα ἀγγέλματα, ὅσα δὲν θὰ ἠδύνατο ἄνθρωπος νὰ βαστάσῃ, ἂν ταῦτα ἐγράφοντο κατὰ τὴν κοινὴν γραφήν. Ἔγραφον π.χ. εἰς Τοὺρ ἅπαντα τὰ δημόσια ἔγγραφα καὶ τὰς ἰδιωτικὰς ἐπιστολὰς ἐπὶ μεγάλου φύλλου χάρτου τῆς ζωγραφικῆς, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐτυποῦντο ἕως εἴκοσι χιλιάδες γράμματα. Ὁ κ. Δαγρὼν, ἐξελθὼν τῶν Παρισίων, περιέστελλε τὸ μέγα αὐτὸ φύλλον εἰς φωτογραφικὴν πλάκα, τῆς ὁποίας τὸ μέγεθος ἦτο ὅσον τὸ τέταρτον τῆς ἐπιφανείας συνήθους παιγνιοχάρτου, ἐκ δὲ τῆς πλακὸς ταύτης ἐτυποῦντο τὰ δοκίμια ἐπὶ λεπτοτάτου φύλλου χαρτίου καὶ βραδύτερον ἐπὶ φλούδας κολλοδίου, ἥτις ἂν καὶ δὲν ἐζύγιζε πλειότερον τῶν 5 ὑφεκατογράμμων περιεῖχε τόσην ὕλην, ὅσην δύνα-

ἑκατομμυρίων φράγκων. Πολλῶν οἰκογενειῶν ὁ μόνος πλοῦτος εἶνε ὁ περιστερεών· ὁσάκις δ' ἀποθάνῃ γνωστός τις κάτοχος ἐκλεκτῶν περιστερῶν, ἡ πώλησις τοῦ περιστερεῶνός του ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν, ἣν ἐν ἄλλαις χώραις ἡ πώλησις περιφήμου συλλογῆς εἰκόνων ἢ βιβλίων ἢ νομισμάτων.

ται ὁλόκληρος ἐφημερὶς νὰ περιλάβῃ. Αἱ φλοῦδαι αὗται, περιέχουσαι πλῆθος ἀγγελμάτων, ἐτυλίσσοντο καὶ ἐνεκλείοντο εἰς μικρὸν σωλῆνα πτεροῦ, μεγέθους ὀδοντογλυφίδος καὶ προσηρτᾶτο ἔπειτα τὸ παράδοξον τοῦτο γραμματοκιβώτιον εἰς τὴν οὐρὰν τῆς περιστερᾶς. Πλὴν τοῦ φορτίου του τὸ πτηνὸν ἔφερε καὶ σφραγῖδα, τὴν ὁποίαν ἐφρόντιζον νὰ σφραγίζωσιν ἐπὶ τῆς πτερυγός του καὶ κατὰ τὴν ἀναχώρησιν καὶ κατὰ τὴν ἄφιξίν του τὰ δύο συνεννοούμενα μέρη, ὡς ἀπόδειξιν τῆς ἀποστολῆς καὶ τῆς λήψεως.

470 σελίδας τυπωμένας περιέστειλε τοιουτοτρόπως ὁ κ. Δαγρὼν καὶ ὁ συνεργάτης του κ. Φερνίκ. Ἑκάστη σελὶς περιεῖχε 1500 περίπου γράμματα, ἤτοι περὶ τὰ 200 ἀγγέλματα. 16 ἐκ τῶν σελίδων τούτων ἐχώρουν εἰς φλοῦδαν 3 ὑφεκατομέτρων μήκους καὶ 5 πλάτους μὴ ζυγίζουσαν πλέον τῶν 5 ὑφεκατομέτρων. Ἡ περιστολὴ ἐγίνετο κατὰ σμίκρυνσιν $\frac{1}{800}$.

Ἑκάστη περιστερὰ ἔφερεν ἐντὸς σωλῆνος πτεροῦ εἴκοσι περίπου τοιαύτας φλούδας, βάρους ἐν συνόλῳ ὄχι πλέον τοῦ 1 γραμμαρίου. Αἱ εἴκοσιν αὗται φλοῦδαι ὁμοῦ ἀπετελοῦντο ἐκ 300,000 γραμμάτων, ὅσην δηλαδὴ ὕλην περιλαμβάνουσιν 120 σελίδες ἐφημερίδος. Τῶν φωτομικροσκοπικῶν ἀγγελμάτων ἐγίνοντο 30 ἕως 40 ἀντίτυπα καὶ ἐστέλλοντο διὰ μιᾶς διὰ τοσούτων περιστερῶν. Περὶ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας ἀγγελμάτων ἐστάλησαν οὕτως εἰς Παρισίους διαρκούσης τῆς πολιορκίας. Ἂν ὅλα ταῦτα τὰ ἔγγραφα ἤθελέ τις τυπώσει διὰ κοινῶν χαρακτήρων θὰ ἀπετέλει βιβλιοθήκην ἐκ 500 τόμων! Καὶ ὅλους αὐτοὺς τοὺς τόμους διεβίβασαν αἱ περιστεραί!

Ἅμα τὸ τηλεγραφικὸν γραφεῖον ἐλάμβανε τὸν σωλῆνα, προέβαινεν ὁ κ. Μερκαδιὲ εἰς τὴν ἄνοιξιν αὐτοῦ διὰ μαχαιριδίου. Αἱ φωτογραφημέναι φλοῦδαι μετὰ μεγίστης προσοχῆς ἐτίθεντο ἐντὸς μικρᾶς λεκάνης περιεχούσης ὕδωρ καὶ μικρὰν ποσότητα ἀμμωνίας. Διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ὑγροῦ τούτου οἱ μικροὶ κύλινδροι ἐξετυλίσσοντο· ἐξήραινον ἔπειτα τὰς φλούδας καὶ ἔθετον αὐτὰς μεταξὺ δύω ὑαλίων, οὐδὲν ἄλλο δὲ ἔμενε πλέον ἢ νὰ τεθῶσιν αὗται ἐπὶ τοῦ ἀγωγοῦ (porte-objet) φωτοηλεκτρικοῦ μικροσκοπίου. Ἡ φλοῦδα τοῦ κολλοδίου ἀντηνακλᾶτο ἐπί τινος ἐπιφανείας διὰ τῆς ἐπενεργείας τῆς φωτοηλεκτρικῆς μηχανῆς, ὁμοιαζούσης πρὸς τὸ μηχάνημα τὸ κοινῶς λεγόμενον μαγικὸς φανός. Τὰ πρὶν σχεδὸν ἀόρατα γράμματα ἤρχιζον ἀρκετὰ νὰ μεγεθύνωνται, ὥστε οἱ ἀπέναντι τῆς ἐπιφανείας ἐκείνης καθήμενοι ἀντιγραφεῖς νὰ ἠμποροῦν εὐκόλως νὰ μεταφέρωσιν ἐπὶ τοῦ χάρτου τὰ γραφόμενα.

Ὅταν ἦσαν πολλὰ τὰ ἀγγέλματα, ἡ ἀνάγνωσις προέβαινε λίαν βραδέως, συχνάκις ὅμως κατεμερίζετο ἡ ἐργασία διότι ἡ φλοῦδα περιεῖχε πολυάριθμα τετραγωνίδια ἢ σελίδας, τὰ ὁποῖα εὐκόλως ἠδύναντο νὰ διαχωρισθῶσι καὶ οὕτω νὰ γείνῃ πολλῶν ταὐτοχρόνως ἡ ἀνάγνωσις διὰ τῆς βοηθείας πολλῶν μικροσκοπίων.

Οἱ κκ. Κορνὺ καὶ Μερκαδιὲ ἐτελειοποίησαν τὸν τρόπον τοῦ ἀναγινώσκειν διὰ μικροσκοπίου τοιαῦτα ἀγγέλματα. Παρενέβαλον δηλαδὴ τὴν φλοῦδαν τοῦ κολλοδίου μεταξὺ δύο κομματίων ὑάλου καὶ ἔθετον αὐτὴν εἰς μικρὸν ὑαλοφόρον περβάζι, τὸ ὁποῖον διὰ μηχανισμοῦ ἐλάμβανε διπλῆν κίνησιν, ὁριζόντειον καὶ κάθετον. Ἕκαστον μέρος τοῦ ἀγγέλματος διήρχετο βραδέως διὰ τῆς ἑστίας τοῦ μικροσκοπίου· ὅθεν ἐπὶ τῆς ἀπέναντι ἐπιφανείας τὰ γράμματα ἀνεπτύσσοντο ἀρκετὰ μεγάλα, ὥστε νὰ ἠμποροῦν ν' ἀναγνωσθῶσι καὶ ν' ἀντιγραφῶσι.

Τέσσαρες ὧραι ἐχρειάζοντο διὰ τὰς προπαρασκευαστικὰς ἐργασίας τῆς τοιαύτης ἀναγνώσεως τῶν ἀγγελμάτων, ἡ δὲ ἀντιγραφὴ αὐτῶν ἀπῄτει ὥρας τινὰς ἀκόμη. Οἱ κκ. Κορνὺ καὶ Μερκαδιὲ προσεπάθησαν νὰ φωτογραφήσωσιν ἀπ' εὐθείας τοὺς ἐν μεγεθύνσει ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ἀπεικονιζομένους χαρακτῆρας, ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχον αἱ πρῶται προσπάθειαί των. Βεβαίως καὶ ὁ τρόπος τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἀγγελμάτων τούτων ἤθελε πολὺ προσδεύσει, ἂν ὁ χειμὼν καὶ τὸ ψῦχος δὲν ἐπήρχοντο, ἅτινα κατέστησαν ὀσημέραι σπανιωτέραν τὴν ἄφιξιν ἀγγελιαφόρων περιστερῶν.

Ἡ κακοκαιρία δὲν εἶνε τὸ μόνον ἐμπόδιον, τὸ ὁποῖον νὰ παραβλάπτῃ τὴν τακτικὴν τῶν περιστερῶν ἀλληλογραφίαν· τὰ ἀγγελιαφόρα πτηνὰ ὑπόκεινται καθ' ὁδὸν καὶ εἰς ἄλλους κινδύνους, φοβερώτατοι δὲ ἐχθροί των εἶνε τὰ ἁρπακτικὰ πτηνά. Ὑποτίθεται ὅτι ἐκ τῶν περιστερῶν, αἵτινες δὲν ἐπανέρχονται εἰς τὸ σύνηθες μέρος των, πολλαὶ γίνονται καθ' ὁδὸν θῦμα ἐναερίων πειρατῶν, τῶν ἱεράκων. Οἱ Κινέζοι, οἵτινες συχνὰ διακρίνονται διὰ τὸ εὐφυὲς τῶν ἐφευρέσεών των, ἐπενόησαν περίεργον τρόπον διὰ νὰ προφυλάξωσιν ἀπὸ τῶν ἁρπακτικῶν πτηνῶν τὰς ἀγγελιαφόρους περιστερὰς, τὰς ὁποίας πολὺ μεταχειρίζονται εἰς τὸ Οὐράνιον Κράτος. Προσαρτῶσιν εἰς τὴν οὐρὰν των ἐλαφροτάτην σφυρίκτραν ἐξ ἰνδικοῦ καλάμου. Ὅταν δὲ πετᾷ τὸ πτηνὸν, ὁ ἀὴρ εἰσέρχεται εἰς τοὺς μικροὺς σωλῆνας, ὅπου ὑπόκειται εἰς δονήσεις παραγούσας ὀξὺν καὶ παρατεταμένον ἦχον. Ἐὰν δὲ αἱ περιστεραὶ ταξειδεύωσιν ἀγεληδὸν, ὅλαι τότε αἱ σφυρίκτραι ἀποτελοῦσιν ὁμοῦ θορυβώδη συναυλίαν, ἥτις μακρὰν ἀκουομένη ἀπομακρύνει τὰ ἁρπακτικὰ πτηνὰ φοβισμένα. Πολλοὶ ἄνθρωποι ζήσαντες εἰς Κίναν καὶ μάλιστα εἰς τὸ Πεκῖνον, ἀναφέρουσιν ὅτι πολλάκις ἔτυχε νὰ ἀκούσωσιν εἰς τοὺς ἀγροὺς ὀξύτατον συριγμὸν, προερχόμενον ἐκ τῶν μικρῶν σωλήνων τῶν ἀγγελιαφόρων περιστερῶν, χωρὶς κατ' ἀρχὰς νὰ ἐμποροῦν νὰ νοήσωσι τί ἦτο

ὁ παράξενος ἐκεῖνος ἦχος, ὅστις ἐφαίνετο ὅτι ἤρχετο ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

Νομίζομεν ὅτι ἡ ἐπινόησις αὕτη εἶνε ἀξία νὰ προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἁρμοδίων καὶ ὅτι, ἂν πρόκηται νὰ συστηθῶσι τακτικὰ ἐναέρια ταχυδρομεῖα, δὲν πρέπει νὰ παραμεληθῇ αὕτη, ὡς δυναμένη τὰ μέγιστα νὰ συντελέσῃ εἰς τελειοποίησιν τῆς τακτικῆς διὰ περιστερῶν συγκοινωνίας, ἧς ἐπιδιώκεται ἡ σύστασις.[1]

Ο ΠΑΡΘΕΝΩΝ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 471.

2. Τὰ ἀνάγλυφα.

Ἐν τοῖς προηγουμένοις ἀνεφέρομεν τὰ στοιχεῖα, ἐξ ὧν συνέκειτο ἡ τοῦ Παρθενῶνος ἀρχιτεκτονική. Τὸ ἐξωτερικὸν περιστύλιον ἐκοσμεῖτο, ἐκτὸς τῶν χρυσῶν ἀσπίδων χωριζομένων ὑπὸ ἐπιγραφῶν γράμμασιν ὀρειχαλκίνοις, καὶ δι' ἀναγλύφων ἢ μετοπῶν. Αἱ μετόπαι αὗται ἦσαν ἔργα αὐτοῦ τοῦ Φειδίου ἢ τοὐλάχιστον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ τούτων ἐξόχων τεχνιτῶν, οἵτινες εἶχον ἐκτελέσει αὐτὰς κατὰ τὰ σχέδια τοῦ διδασκάλου. Ἀπετέλουν δὲ αὗται, ἐννενήκοντα δύο τὸν ἀριθμὸν, σειρὰν τετραγώνων ἐπιπέδων, ὧν ἕκαστον περιεῖχε διάφορα πρόσωπα. Ἐπὶ ἑκάστης προσόψεως αἱ μετόπαι ἦσαν δεκατέσσαρες, ἐπὶ ἑκάστης δὲ πλευρᾶς τοῦ ναοῦ τριάκοντα δύο.

Παρίστων δὲ τὰ μὲν τῶν ἀναγλύφων τούτων διάφορα ἐκεισόδια τοῦ πολέμου τῶν Κενταύρων, τὰ δὲ τὴν Ἀθηνᾶν μαχομένην κατὰ τῶν Γιγάντων ἢ δαμάζουσαν τὸν Πήγασον, οὗ ἐπρόκειτο νὰ ἐπιβῇ ὁ ἥρως Βελλεροφόντης· ἄλλα πάλιν παρίστων τὸν κατὰ τῶν Ἀμαζόνων πόλεμον, ἐν ᾧ οἱ Ἀθηναῖοι, ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς βοηθούμενοι, λαμπρὰν ἤραντο νίκην.

Τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα ἀπετέλουν τὸ κυριώτερον τῶν ἐξωτερικῶν τοῦ ναοῦ κοσμημάτων· ἡ περιγραφὴ ὅμως αὐτῶν δὲν δύναται νὰ γείνῃ μετὰ πάσης ἀκριβείας, διότι καὶ πρὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς πυριταποθήκης ἀκόμη καὶ πρὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ κέντρου τοῦ ναοῦ, αἱ μετόπαι ἦσαν ἠκρωτηριασμέναι. Οἱ Τοῦρκοι συγχέοντες ἐν τῷ αὐτῷ μίσει τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας τῶν Ἑλλήνων θρησκείας καὶ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ χριστιανισμοῦ, προσέθηκαν τὰς καταστροφάς των εἰς τὰς τοῦ πανδαμάτορος χρόνου· εἶχον καταῤῥίψει τὰς κεφαλὰς καὶ ἀφαιρέσει ἄλλα ἐξέχοντα μέρη, τὰ ὁποῖα πίπτοντα ἐκ τοῦ ὕψους ἐθραύοντο. Τὸ μέρος, τοῦ ὁποίου περισσότερον ἐφείσθη ὁ χρόνος καὶ ἡ χεὶρ τῶν βαρβάρων, εἶναι τὸ νότιον, τὸ πρὸς τὸ Φάληρον ἐστραμμένον.

Ὁ Γάλλος Carrey ἀπεικόνισεν αὐτὸ ὁποῖον εἶναι, ὅπως ἀκριβῶς καταδείξῃ τὴν σημερινὴν τῶν μετοπῶν κατάστασιν. Καί τοι κατὰ τὸ πλεῖστον ἠκρωτηριασμένα τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα, εἶναι ἀριστουργήματα καὶ ὑπερέχουσι παντὸς γνωστοῦ γλυπτικοῦ ἔργου. Ὁ χρόνος καὶ οἱ βάρβαροι κατέστρεψαν ἢ ἠκρωτηρίασαν τὰ ἀγάλματα τοῦ Φειδίου· ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς ἔτι τοῖς λειψάνοις ἐννοεῖ τις τὴν θαυμασίαν τοῦ γλύπτου τέχνην. Τὸ μέσον τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος ἐξηφανίσθη διὰ παντὸς, καὶ οὐδὲν ἴχνος αὐτοῦ σώζεται· ἐκεῖ παρίστατο ὁ Ζεὺς καθήμενος ἐπὶ θρόνου, καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἱπταμένη ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέρους ὁ Ὑπερίων ἐξήρχετο τῆς θαλάσσης κομιστὴς τῆς ἡμέρας, ἀπὸ τοῦ ἑτέρου δὲ τὸ ἅρμα τῆς Νυκτὸς ἐβυθίζετο πρὸς δυσμὰς εἰς τὴν θάλασσαν. Οἱ ἵπποι τῆς ἡμέρας χρεμετίζουσιν ἐξ ἀνυπομονησίας, λέγει ὁ Βισκόντης.

Περὶ τῶν ἵππων τῆς Νυκτὸς λέγει ὁ λατῖνος Μαρτιάλης τὰς ἐκφραστικὰς ταύτας λέξεις· «Πρόσθες ὕδωρ καὶ θὰ νήχωνται.» Ὁ Ἡρακλῆς κατακεκλιμένος ἐπὶ βράχου, καὶ παρ' αὐτῷ ἡ Δήμητρα καὶ ἡ Περσεφόνη, καθήμεναι πλησίον ἀλλήλων, ἀντικρύζουσι τὰς τρεῖς Μοίρας. Ἡ Ἶρις, ὀρθὴ παρὰ τὴν Δήμητραν, ἑτοιμάζεται νὰ δώσῃ τὴν εἴδησιν τῆς γεννήσεως τῆς Ἀθηνᾶς, ἐν ᾧ ἡ Νίκη μένει διὰ νὰ ᾖ ἡ ἀχώριστος αὐτῆς σύντροφος.

Ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ ἀετώματος παρίσταντο ὁ Ποσειδῶν καὶ ἡ Ἀθηνᾶ μαχόμενοι περὶ τοῦ τίς ἔσται ὁ προστάτης τῆς Ἀττικῆς. Ὁ θεὸς τῆς θαλάσσης ἀποσύρεται ἡττημένος, καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἑτοιμάζεται νὰ ἐπιβῇ τοῦ ἅρματός της. Δὲν σώζεται εἰμὴ ὁ κορμὸς τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ ἡ Ἀθηνᾶ, κατὰ τὸ πλεῖστον κατεστραμμένη, ἀπολέσασα τὴν ἐκ κεχρυσωμένου ὀρειχάλκου πανοπλίαν της. Ὁ χρόνος ἠκρωτηρίασε τὰ δύο ταῦτα ἀγάλματα, ἀλλὰ ἀφῆκεν αὐτοῖς τὰ ἴχνη τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν ὡραιότητος. Ἀριστερᾷ ἡ Ἄπτερος Νίκη ὁδηγεῖ τὸ ἅρμα τῆς θεᾶς, καὶ ἀντικρύζει γυμνὸν πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἴσως παριστᾷ τὸν Κέκροπα, τὸν βασιλέα τῶν Ἀθηνῶν. Παρακάθηνται τῇ Νίκῃ ὁ Ἥφαιστος καὶ ἡ Ἀφροδίτη, καὶ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἀετώματος ὁ Ἰλισσὸς, ἐστηριγμένος ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ αὐτοῦ βραχίονος, φαίνεται περιχαρὴς ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τοῦ θριάμβου τῆς Ἀθηνᾶς. Δεξιᾷ δὲ ἦσαν οἱ τῷ Πο-

1. Ἐν Παρισίοις σήμερον αἱ ταχυδρόμοι περιστεραὶ χρησιμεύουσιν εἰς τὸν τόπον· ὑπάρχει δ' ἐπίτηδες ταχυδρομεῖον διὰ περιστερῶν ἔχον ὑποκατάστημα ἐν Βερσαλίαις. Καθ' ἑκάστην ἑσπέραν αἱ περιστεραὶ ἀποστέλλονται διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἐντὸς κλωβῶν εἰς Βερσαλίας. Αὐτόθι οἱ ἀνταποκριταὶ τῶν ἐφημερίδων, μετὰ τὸ πέρας τῶν συνεδριάσεων τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, συντάττουσι περίληψιν τῶν πρακτικῶν ἐπὶ λεπτοτάτου χάρτου καὶ παραδίδουσι τὸ γράμμα εἰς τὸν φύλακα τοῦ περιστερεῶνος, ὅστις προσαρτᾷ αὐτὸ εἰς τὴν πτέρυγα τοῦ πτηνοῦ καὶ τὸ ἀφίνει ἐλεύθερον. Μετὰ ἡμίσειαν τὸ πολὺ ὥραν οἱ ἐναέριοι ταχυδρόμοι φθάνουσιν εἰς Παρισίους· μετ' ὀλίγα δὲ λεπτὰ τὰ διάφορα γράμματα διανέμονται εἰς τὰς ἐφημερίδας, αἵτινες οὕτω δύνανται νὰ μεταδίδωσι τάχιστα εἰς τὸ δημόσιον τὰς ἐκ Βερσαλιῶν εἰδήσεις.

σειδῶνι εὐνοϊκοὶ θεοί, ἡ Ἀμφιτρίτη, ὁ Παλαίμων, ἡ Λευκοθέα, καὶ ἡ Λητὼ κρατοῦσα ἐπὶ τῶν γονάτων της τοὺς Διοσκούρους.

Γνωστὸν εἶναι ὅτι ἡ ζωφόρος παρίστα ἐν ἀναγλύφῳ τὴν μεγάλην πομπὴν τῶν Παναθηναίων. Ἡ πομπὴ αὕτη διῃρεῖτο εἰς δύο στίχους, ὧν ὁ μὲν συνέκειτο ἐξ ἀνδρῶν, ὁ δὲ ἐκ γυναικῶν· ἀμφότεροι δὲ οἱ στίχοι ἐβάδιζον ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς ἑκατέρωθεν τοῦ ναοῦ καὶ συναπηντῶντο ὑπεράνω τῆς ἀνατολικῆς πύλης τοῦ ναοῦ.

Ἐν τῷ μέσῳ ἵσταται ἡ ἱέρεια τῆς Ἀθηνᾶς, σύζυγος τοῦ ἄρχοντος βασιλέως, καὶ αὐτὸς ὁ ἄρχων βασιλεὺς, ἐπιβλέπων τὰς θυσίας. Τῶν δύο τούτων προσώπων τὸ μὲν λαμβάνει παρὰ δύο κανηφόρων τὰ πρὸς τὴν τέλεσιν τῆς θυσίας ἀναγκαιοῦντα πράγματα, τὸ δὲ ἕτερον λαμβάνει τὸν πέπλον ἐκ τῆς χειρὸς χλαμυδοφόρου ἐφήβου. Ἐπὶ ἕξ ἑδρῶν δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ κάθηνται δώδεκα θεοὶ ἢ ἥρωες, ὁ Ζεὺς, ὁ πατὴρ τῶν θεῶν, ἡ Ἀθηνᾶ μετὰ τῆς πτερωτῆς Νίκης, ὁ Τριπτόλεμος, ἡ Δήμητρα καὶ οἱ Διόσκουροι ἀφ' ἑνός· ὁ Ἀσκληπιὸς μετὰ τῆς θυγατρός του Ὑγιείας, ὁ Ποσειδῶν, αἱ δύο θυγατέρες τοῦ Κέκροπος, ἡ Ἄγλαυρος καὶ ἡ Πάνδροσος μετὰ τοῦ βασιλέως Ἐρεχθέως ἀφ' ἑτέρου.

Ὅλα τὰ πρόσωπα ταῦτα ὑπερέχουσι κατὰ τὸ ἀνάστημα τῶν ἀδυνάτων θνητῶν. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς πομπῆς πορεύονται οἱ τῶν διαφόρων φυλῶν Φύλακες καὶ ἐξ νεάνιδες κρατοῦσαι ἐν χερσὶ λυχνίας· ὄπισθεν αὐτῶν ἔρχονται αἱ Ἀθηναῖαι παρθένοι φέρουσαι ἀγγεῖα καὶ ὅλα τὰ πρὸς τὴν θυσίαν ἀναγκαῖα· ὁ τεχνίτης ἔδωκεν αὐταῖς διαφόρους στάσεις καὶ θαυμασίως ἐτοποθέτησεν αὐτάς. Εἰς τὰ δύο ἄκρα τοῦ ναοῦ ἕπονται πρόσωπα ὁδηγοῦντα ταύρους καὶ κριοὺς, πεμπομένους παρ' ὅλων τῶν δήμων τῆς Ἀττικῆς μετ' αὐτὰ δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν ἔρχονται οἱ μέτοικοι, ξένοι κατοικοῦντες ἐν τῇ πόλει καὶ γινόμενοι δεκτοὶ εἰς τὰς θρησκευτικὰς πομπάς. Αἱ γυναῖκες αὐτῶν φέρουσι τὰ καθίσματα, τὰ ὡρισμένα διὰ τοὺς προπορευομένους αὐτῶν νέους Ἀθηναίους. Οἱ τὸν αὐλὸν καὶ τὴν λύραν παίζοντες ἀποκρίνονται εἰς τὰ ᾄσματα τῶν παρθένων· τέλος ἔρχονται οἱ γέροντες, κρατοῦντες κλάδους ἐλαίας ἐν χερσὶ καὶ προπορευόμενοι τῶν ἁρμάτων. Τὰ ἅρματα ταῦτα ἐσύροντο ὑπὸ δύο, τριῶν ἢ τεσσάρων ἵππων, καὶ ἀπετέλουν μέρος τῆς πομπῆς διευθυνόμενα παρὰ τῶν ἐν τοῖς ἀγῶσι τῆς Ἑλλάδος νικησάντων. Ὄπισθεν δὲ τῶν ἁρμάτων, ὑπὸ τὴν δυτικὴν τοῦ ναοῦ πρόσοψιν, συνωθεῖται τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν.

«Τὰ διάφορα ταῦτα συμπλέγματα, λέγει ὁ Βιτρούβιος, πλέον τῶν τεσσαράκοντα τὸν ἀριθμὸν, ἀποτελοῦσι μέρος τῆς μεγαλειτέρας ὅλων τῶν συνθέσεων, ἅς ποτε τεχνίτης ἐπενόησε.»

Ἐπιχειρήσαντες νὰ δώσωμεν ἰδέαν τινὰ περὶ τῶν ἀναγλύφων τοῦ Παρθενῶνος, ἠθελήσαμεν μόνον νὰ καταδείξωμεν μὲ πόσην τέχνην ὁ Φειδίας συνηρμολόγησε τὰ κοσμήματα ταῦτα πρὸς τὴν ὅλην τοῦ ναοῦ θέαν. Δὲν εἶναι ταῦτα ἀνάγλυφα κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων, τὰ ὁποῖα ἠδύνατό τις νὰ τοποθετήσῃ ἐπὶ οἱουδήποτε ἄλλου οἰκοδομήματος· ἀλλ' ἀποτελοῦσι σύνολον καὶ ἀνάγονται πάντα εἰς τὴν λατρείαν τῆς θεᾶς.

Μέγα ἐλάττωμα τῶν νεωτέρων γοτθικῶν ναῶν εἶναι ὅτι ἔχουσιν ἐπ' αὐτῶν σωρείαν παντοειδῶν κοσμημάτων οὐ μόνον ἀτέχνως ἐπεξειργασμένων, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ὅλως ξένων πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ ἀσυμβιβάστων πρὸς αὐτήν. Ἡ βυζαντινὴ τέχνη, ἧς ἡ νεωτέρα Ἑλλὰς πολλὰ παρέχει δείγματα, ἧττον πρωτότυπος τῆς γοτθικῆς, διετήρησε παραδόσεις τινὰς τῆς ἀρχαίας τῶν Ἑλλήνων τέχνης καὶ φαίνεται ὡσεὶ κακότροπον αὐτῆς βλάστημα· ἔχει ἡ βυζαντινὴ τέχνη τάξιν τινὰ ἐν τοῖς κοσμήμασιν αὐτῆς· ἔχει θέσιν δι' ἑκάστην παράστασιν. Κολοσσιαία εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ κατέχει τὸ ἐμβαδὸν ὅλου τοῦ κυριωτέρου θόλου· ὑπεράνω τοῦ θυσιαστηρίου εἶναι ἡ Παναγία, ἡ μήτηρ τοῦ Θεοῦ· ἐπὶ δὲ τῶν τοίχων δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ εἶναι αἱ εἰκόνες τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν μαρτύρων· ὑπεράνω τῆς μεγάλης πύλης εἰκὼν τῆς Δευτέρας Παρουσίας. Ἐν γένει δὲ τὰ πρόσωπα καλύπτουσιν ὅλους τοὺς τοίχους τοῦ ναοῦ. Ὑπάρχει μέσος τις ὅρος μεταξὺ τῆς ἰδιοτροπίας ἥτις τὰ πάντα ἀναμιγνύει καὶ τοῦ πνεύματος τῆς ἐμπειρίας, τὸ ὁποῖον δὲν ἀφίνει θέσιν εἰς τὴν εὐφυΐαν. Πεποιθότως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι μόνον ἡ ἑλληνικὴ τέχνη εὗρε τὸ ἀκριβὲς τοῦτο μέτρον. Ἔθος ἦτο, τὰ ἀνάγλυφα τοῦ ναοῦ νὰ παριστάνωσι συμβάντα ἀναγόμενα εἰς τὴν λατρείαν τῆς θεότητος· ἔργον ὅμως τοῦ Φειδίου ἦτο νὰ ἐκλέξῃ τὰ ἀντικείμενα καὶ νὰ τὰ τοποθετήσῃ ἐπὶ τοῦ ναοῦ κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ σχεδιασθεῖσαν τάξιν καὶ ἁρμονίαν. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ παραστήσῃ ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος πᾶν ὅ,τι ἀπετέλει κυρίως τὴν λατρείαν τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ ἀντὶ νὰ ἐπισωρεύσῃ ἀδιακρίτως μικρὰ ἀντικείμενα καὶ νὰ παραστήσῃ εἶδος χρονικοῦ ἢ ἀπομνημονεύματα, ἐξέθηκε μεγαλοπρεπῶς τὰς κυριωτέρας βάσεις τῆς θρησκείας τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Αἰσχύλος διηγεῖται ὡς ποιητὴς τὴν γέννησιν τῆς Ἀθηνᾶς· ὁ Πλάτων ἐκθέτει ὡς φιλόσοφος πῶς ἡ ἰδέα τοῦ Θεοῦ, ἄυλος, ἀγέννητος, εἶναι θυγάτηρ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Πατρὸς τῶν Πάντων, τῆς αἰωνίας Προνοίας, τῆς τὸν κόσμον διεπούσης. Ὁ δὲ Φειδίας ἐκφράζει τὴν αὐτὴν ἰδέαν διὰ τῆς ἀφώνου μὲν, ἀλλὰ καθαρᾶς καὶ σαφοῦς γλώσσης τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς γλυπτικῆς. Ἐν τῷ ἀριστουργήματι αὐτοῦ εὑρίσκει τις τὴν αὐτὴν δύναμιν, τὴν αὐτὴν ἁπλότητα, τὴν αὐτὴν χάριν, ὁποίαν ἐν τοῖς στίχοις τοῦ ποιητοῦ καὶ ἐν τοῖς διαλόγοις τοῦ φιλοσόφου. Ἐν τῷ Παρθενῶνι εὑρίσκει τις τὴν αὐτὴν ἰδέαν, καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ αἰσθήματος· εἶναι τὸ θεῖον πνεῦμα τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους.

EMILE BURNOUF

Πρύτανις Διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς.

Ἕπεται τὸ τέλος.

Ἐν τοῖς Ἱστορικοῖς σκηνογραφήμασιν αὐτοῦ, ὁ κ. Σ. Ζαμπέλιος μετὰ γλαφυρότητος καὶ δυνάμεως λόγου ἀνέλιξε σελίδας τινὰς τῆς ἱστορίας τῶν δεινοπαθημάτων τῆς Κρήτης ἐπὶ Ἐνετῶν πρὸ τῆς καταλύσεως τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Βυζαντίου. Ὡς συνέχεια τοῦ ἔργου τούτου δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν οἱ Κρητικοὶ γάμοι, ὧν ὅμως τὸ σχέδιον εἶνε πολλῷ εὐρύτερον, ὑπὸ τὴν μορφὴν μυθιστορήματος ἐπιληφθέντος τοῦ συγγραφέως νὰ παράσχῃ πλήρη καὶ τελείαν εἰκόνα τῆς καταστάσεως τῆς νήσου κατὰ τὸ 1570, ὁπότε ἐξερράγη ἡ ὑπὸ τὸν Καντανολέον ἐξέγερσις τῶν κατοίκων, ἡ διὰ καταχθονίων μηχανορραφιῶν τῶν Ἐνετῶν οἰκτρῶς καταπνιγεῖσα. Οἱ Κρητικοὶ γάμοι, ἐξ ὧν ἐλήφθη καὶ ἡ κατωτέρω δημοσιευομένη περιγραφὴ τῶν ἐν Κρήτῃ βασανιστηρίων, δύνανται νὰ θεωρηθῶσι πρότυπον ἱστορικοῦ ἑλληνικοῦ μυθιστορήματος, ἐξέχοντες ἐπί τε τῇ διαγραφῇ τῶν χαρακτήρων, τῇ τοπικῇ χροιᾷ (couleur locale) καὶ τῇ ἱστορικῇ ἀκριβείᾳ.

Σ. τ. Δ.

ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ ΕΝ ΚΡΗΤΗ ΕΠΙ ΕΝΕΤΩΝ

Τὸ μέγαρον τοῦ ἀντιβασιλέως — μορμὼ τῆς Κρήτης — ἐπεῖχεν εἰς Μεγαλόκαστρον τὴν αὐτὴν ὡς ἔγγιστα περιωπὴν, ἣν εἰς τὴν ἄκραν τοῦ Βοσπόρου ἐπέχει τὸ Σεράγιον. Κτισθὲν πρὸ περίπου διακοσίων ἐτῶν, ἀλλ' ἐσχάτως συνεπείᾳ πυρκαϊᾶς καινουργηθὲν, ἀναμιμνήσκει, εἰ μὴ κατὰ τὸ μέγεθος, τοὐλάχιστον χάριν τοῦ παμμιγοῦς του ὕφους, τὸ ἐν Βενετίᾳ παλάτιον τῶν Δουκῶν. Κάτοχον τῆς περιφανεστέρας θέσεως, βλέπει ἕωθεν μὲν πρὸς τὸ εὐρύχωρον καὶ δενδρόφυτον πεδίον τῶν στρατιωτικῶν γυμνασμάτων, δυσμόθεν δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν. Βερωναῖός τις καλλιτέχνης ἐσχεδίασε τὴν οἰκοδομὴν, Ἰταλοὶ δὲ οἱ ζωγράφοι οἱ τὸ ἐσωτερικὸν κοσμήσαντες. Ἂν καὶ μίγμα ἰδιότροπον βυζαντινῆς καὶ γοτθικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ὅμως εἰς τὰς εὐρύθμους ἀναλογίας προτεκμαίρει τὰς ἀπαρχὰς τῆς ἰταλικῆς φιλοκαλίας, εἰς δὲ τὴν ἐναρμόνιον τῶν θόλων διάταξιν, εἰς τὴν περίθεσιν τῶν τόξων, τῶν κωρωνίδων, τῶν περιστύλων στοῶν οὐδόλως προσβάλλουσι τὴν ὅρασιν τὰ ἴχνη τῆς ἀθεμιτογαμίας αὐτῆς, ἥτις εἰς αἰῶνα προγενέστερον συνήρμοσε τὰ ὀξυγώνια μέτρα τῆς Γερμανίας πρὸς τὸ πολύθολον ὕψος τοῦ Βυζαντίου. — Ἐνταῦθα ἔσχον τὴν ἕδραν οἱ κατὰ καιροὺς Δοῦκες ἢ Πρίγκηπες Κρήτης. Ἐνταῦθα συγκεντροῦνται καὶ συγκοινωνοῦσι πρὸς ἄλληλα τ' ἀνώτερα γραφεῖα τοῦ βασιλείου. Ἐνταῦθα ἀφανὴς τοῖς πᾶσιν ἀγρυπνεῖ ἡ παντεπίσκοπος τῆς ἀστυνομίας Ἔμπουσα. Ἐνταῦθα αἱ εἱρκταὶ τῶν εἰς θάνατον ὁριζομένων, ἀφεγγῆ τάφου προεισόδια, διπήχη μόνον τὸ μῆκος. Ἐνταῦθα, τέλος, αἱ νυκτεριναὶ ἀνακρίσεις, τὸ ἐρεβῶδες κριτήριον τοῦ σχοινίου, οἱ φωλεοὶ τῶν δημίων, οἱ πολυθρύλητοι λάκκοι, τὰ βασανιστήρια.

Χάριν τῆς πανηγύρεως, τὸ παλάτιον κυτρεπίσθη μὲ περιττὴν κόσμου δαψίλειαν, ἐν δὲ τῇ προσδοκίᾳ τῆς ὑποδοχῆς σμῆνος ὅλον οἰκετείας καὶ ὑπαλληλίας ἐμβαίνει, ἐκβαίνει, περιέρχεται τὰς ἐξόδους πολυάσχολον καὶ ἐν δουλικῇ στολῇ. Ἀπὸ τῆς στοᾶς, ἔνθα λόχος ὑπασπιστῶν καὶ διαγγελέων γαυριᾷ, κωδωνίζων ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου ἐδάφους ξίφη καὶ πτερνιστῆρας, ὁ ξένος διέρχεται αὐλὴν τετράγωνον, εἰς ἑκάστην γωνίαν τῆς ὁποίας ἀναβλύζει κελαρύζων ὑψίβατος κρουνὸς, ἀφοῦ δ' ἐντεῦθεν ἀναβῇ κλίμακα μαρμαρίνην καὶ μυρτοστόλιστον, διαβιβάζει ἔγγραφον τ' ὄνομά του πρὸς τοὺς ἐκεῖ παρακαθημένους δύο φενακοφόρους ὑποτελετάρχας, οἵτινες ἄλαλοι καὶ ἀφώνητοι παραλαμβάνουσι τὸ ἐπισκεπτήριον. Ἡ αἴθουσα, ὅπου εἰσάγεται ἀκολούθως, καὶ ἔνθα ὀφείλει, ἄλαλος καὶ αὐτὸς ἐκ περιτροπῆς, νὰ ἀναμείνῃ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ ὀνόματός του, κατεσκευάσθη πρὸς ἔκπληξιν τῶν εἰσερχομένων, καὶ καλεῖται Αἴθουσα della Signoria. Τὸ θρησκευτικὸν τοῦ τόπου οὐδὲ βῆχα ἐπιτρέπει, οὐδὲ πταρμὸν, οὐδὲ ἀπομύξημα. Ὁ παραβάτης ἀποπέμπεται ἀμέσως, ὁ δὲ ἀσεβήσας εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε νὰ μολύνῃ τὸ ἱερὸν ἔδαφος μὲ πτύσμα, ἐκτὸς ὅτι ἀποθυροῦται παραυτίκα, ἀναγκάζεται περιπλέον ν' ἀπομάξῃ τὸ ἀπόχρεμμα μὲ τὸ ἴδιον μανδήλιον. Ἡ Αἴθουσα della Signoria φωτίζεται ἄνωθεν μὲν ἀπὸ ἕνα μέγαν καὶ ἀπὸ δύο πλαγίους θόλους ὑελίνους μικροτέρας διαστάσεως, ἐκ δὲ τῆς πλατείας ἀπὸ πελώρια παράθυρα ἐπίκυρτα, ἀναγλύφοις ἔσωθέν τε καὶ ἔξωθεν κεκοσμημένα. Ἐκ τοῦ μέσου καὶ ὑψηλοτέρου τῶν παραθύρων αὐτῶν ὀφείλει ὁ Ὑψηλότατος νὰ τιμήσῃ μὲ τὸν ἐμφανισμόν του, καὶ νὰ παρηγορήσῃ μὲ νεῦμα χειρὸς τὸν ἀγόμενον εἰς τὸ ἰκρίωμα τῆς ἀγχόνης. Οἱ τοῖχοι, κατεστρωμμένοι μὲ κυματοειδῆ τινα ἀλουργῖδα, ἔργον γενουηνικῆς ὑφαντικῆς, περιστέφονται εἰς τὰ ἄνω ἀπὸ χρυσοδαίδαλον κωρωνίδα, τὸ δὲ φάτνωμα, ἐπινόημα, ὡς ᾄδεται, τοῦ Brunelleschi, στίλβει διαπρυσίως κεκαλλωπισμένον ἀπὸ ποικιλόμορφα χρυσανάγλυφα, ἀπὸ ἀραβικὰς ῥωπογραφίας, ἀπὸ ψηφιδώματα βυζαντινὰ, ἐν δὲ τῷ μέσῳ τοῦ θολοειδοῦς κοιλώματος ἐπικοσμεῖται ἀπὸ τοιχογραφίας τοῦ Γουαρέντου, παριστανούσας τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀνακομιδὴν τῶν λειψάνων τοῦ ἁγίου Μάρκου, τὸν ἅγιον Θεόδωρον, ἀναγορευόμενον προστάτην Βενετίας, καί τινα τῶν θαυμάτων τοῦ ἁγίου Τίτου, πάτρωνος καὶ ἀποστόλου Κρήτης.

Ἔτι μᾶλλον ἐπιμήκης καὶ βρίθουσα κόσμου πολυδαπάνου διαπρέπει ἡ λεγομένη χρυσῆ Αἴθουσα, ἔνθα τετράκις τοῦ ἔτους γίνεται ὁρατὸς καὶ προσκυνητὸς ὁ ὕπατος ἄρχων τοῦ βασιλείου. Ἡ ὄντως βασιλικὴ αὕτη ἐξέδρα εἶνε ἐμπεπεταμένη μὲ διάχρυσα ὑφάσματα, καὶ διαιρεῖται εἰς τρεῖς νάρθηκας διὰ δύο πλαγίων ἀψίδων, στηριζομένων ἐπὶ ὀριοειδῶν στηλῶν ἐκ πορφυρίτου.

Τέσσαρα ἀγάλματα συμβολικά, ἡ Δημοτικότης, ἡ Φιλελευθερία, ἡ Οἰκονομία καὶ ἡ Δικαιοσύνη —ἀρεταὶ ἡγεμονικαὶ—πληροῦσι τὰ κενὰ εἰς τὰς γωνίας. Καὶ ἐντεῦθεν μὲν τῆς εἰσόδου στολίζει τῆς αἰθούσης τὴν πλευρὰν ὑπερμέγεθες εἰκονογράφημα ἀνδρὸς, φέροντος ἀρχιερατικόν τινα μανδύαν ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ τὸ λιθοκόλλητον κέρας τῆς ἐξουσίας ἐπὶ κεφαλῆς. Ἐν τῷ πίνακι αὐτῷ ὁ ξένος ἀναγνωρίζει τὸ ὁμοίωμα τοῦ νῦν ἡγεμονεύοντος Δουκὸς Βενετίας Λορεδάνου. Ἀντικρὺ δὲ, εἰς τὸ πέρας τῆς αἰθούσης, ἵσταται ὁ θρόνος τοῦ ἀντιβασιλέως, εἶδός τι μεγαλοπρεποῦς στασιδίου πατριαρχικοῦ, ὅπερ ἄνωθεν μὲν ἐπισκεπάζεται ἀπὸ φοινικοβαφῆ καὶ θυσανωτὴν σκιάδα, ἑκατέρωθεν δὲ καὶ ἐν τῷ μέσῳ παριστάνει τρία ἐμβλήματα χρυσοκέντητα, τὸ τοῦ πτεροῦ λέοντος, καὶ τὰ οἰκόσημα τῶν δύο δουκῶν. Δώδεκα πολύφωτοι λυχνίαι, προϊὸν τῆς βενετικῆς ὑελουργίας θαυμάσιον, δῶρημα δὲ τοῦ ἐμπορικοῦ συλλόγου τῆς Βενετίας, διαχέουσιν εἰς τὴν ἀπέραντον αἴθουσαν περιφέγγειαν ἀμαυροῦσαν τὴν αἴγλην τῆς ἡμέρας, φῶς ἄλλως τε μυριάκις ἐπανταναχλώμενον ἀπὸ τὰ περίστιχα κάτοπτρα καὶ ἀπὸ τὸν περιλαμπῆ τῶν τοίχων καλλωπισμόν.

Οἷα καταπληκτικὴ, οἷα ἀπερρωγυῖα μετάβασις ἀπὸ τῆς ὑπεραυγοῦς ταύτης φωταψίας εἰς τὰ σκότη τῶν ἰσογείων καὶ τῶν ὑπογείων τοῦ παλατίου, εἰς τὰ ἀόμματα αὐτὰ δωμάτια, ἅπερ ἡ κοινὴ συνήθεια καλεῖ *Πηγάδια*, ἔνθα, καθάπερ νυκτερίδες ὑπὸ τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς ἀποτυφλούμεναι, ἐμφωλεύουσι τὰ βασανιστήρια, τὸ κριτήριον τῆς ἐξετάσεως, αἱ ἀποθῆκαι τῶν ἀλύσεων, τῶν φιμώτρων, τῶν χειροδέσμων!

Ἐξ ὅλων τῶν ἐν Ἑλλάδι λατινικῶν κτημάτων μόνη ἡ Κρήτη ἔσχε τόπον βασανιστηρίου εἰδικὸν, δυσαλγέστατον τῆς μεσαιωνικῆς ὠμότητος πλεονέκτημα. Ἀπὸ Λουθήρου μεταρρυθμίσεως, ὁ Ῥώμης ἀρχιερεὺς ἔσπευσεν ἐκ τῶν πρώτων νὰ εἰσάξῃ ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ του, καὶ νὰ ὀξύνῃ ἐπὶ τὸ βαρβαρικώτερον τὰς περόνας τῶν ἱσπανικῶν βασάνων. Ἐπὶ τρεῖς ὅλας ἑκατονταετηρίδας κατεσπάραξεν ἡ μάστιξ τοῦ Ἁγίου Ὀφφικίου τὰ ὑγιέστερα μέλη τῆς Ἰταλίας. Μόνος ὁ σύρραξ τῆς Νεαπόλεως, εἰ καὶ στενάζων πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τὸν διπλοῦν τῆς Μαδρίτης καὶ τῆς Ῥώμης ζυγὸν, ἀπέρριψεν ἑκάστοτε μετ' ἀγανακτήσεως πᾶσαν ἀπόπειραν στρεβλωτηρίου. Ἀλλ' ἡ Βενετία, ἡ δημοκρατουμένη Βενετία, ἡ χώρα τοῦ Παρούτα καὶ τοῦ Σάρπη, ἡ Βενετία δὲν ἠρυθρίασε νὰ συμφιλονεικήσῃ καὶ αὐτὴ πρὸς τοὺς Δαρβωὰς καὶ τοὺς Τορκουεμάδας τὰ ἆθλα τῆς βαρβαρότητος. Ἐν Ῥώμῃ μὲν οἱ δεκατρεῖς Καρδινάλεις, ἐν Βενετίᾳ δὲ ἡ ἀόρατος Δεκανδρία· ἐκεῖ μὲν ὁ ἀρχικατάσκοπος τοῦ Ὀφφικίου, ἐνταῦθα δὲ εἷς Χριστόφορης, διεμιλλήθησαν ἀλλήλοις περὶ τοῦ τίς τάχιον νὰ ἐξαχρειώσῃ διὰ βασάνων τὸ εὐγενέστερον πλάσμα τῆς θεότητος. Τὰ δοκιμαστήρια τῆς Βενετίας ἀπεθησαύρισαν, ὡς ἐν μουσείῳ, σύνολα τὰ ἐργαλεῖα, ὅσα οἱ Καλιγούλαι καὶ Νέρωνες τῆς Παδούης, τῆς Μοδένης, τῆς Βερώνης εἶχον ἐπινοήσει πρὸς σφακελισμὸν τῶν θυμάτων· οἱ δὲ κοσμήτορες τῶν μουσείων αὐτῶν κατεβασάνισαν περιτροπάδην τὴν φαντασίαν των πρὸς ἀπαρτισμὸν καὶ τελειοποίησιν τοιαύτης μηχανικῆς. Γνωστὴ πρὸς τοὺς ἐπισκεφθέντας τὸν ἐν Βενετίᾳ ναύσταθμον ἡ καθέδρα ἐκείνη, ἐφ' ἧς ὁ ὕποπτος ἐκαθέζετο, καὶ ἥτις δι' ἀφανῶν ἐλατηρίων, βραδύτατα συστελλομένων, περιέσφιγγε τὸν τράχηλον κατὰ βαθμοὺς, ἕως ὅτου, μετὰ μίαν ὥραν αὐξυνθείσης ἄγξεως, ὁ πνιγόμενος, ὑπὸ διττὴν πίεσιν ἐξεταστῶν καὶ ἐλατηρίων διατελῶν, ᾐσθάνετο ἐλλείπουσαν τὴν ὑστέραν πνοήν. Οὐχ ἧττον δὲ γνωστὴ ἡ σιδηρᾶ καλύπτρα, ἥτις περιεστέγαζε τὴν κεφαλὴν ἕως τραχήλου, ἀφίνουσα μόνας τρεῖς ὀπὰς παρὰ τὰ ὄμματα καὶ παρὰ τὸ στόμα, περὶ δὲ τὴν ἐπιφάνειαν φέρουσα μυτεροὺς ἕλικας. Ὁ δήμιος, μηχανικὸς τὴν καρδίαν πεπωρωμένος, εἰς δὲ τὴν σκληρίασιν ἐντριβέστατος, ἔστρεφε προβάδην τοὺς ἕλικας, ὥστε αἱ γλωχῖδες τούτων, εἰσχωροῦσαι κατ' ὀλίγον ἐντὸς τῆς σαρκὸς, ἔληγον τρυπανίζουσαι τὸ περιόσεον τοῦ κρανίου, σκούζοντος τοῦ θύματος ἕως οὐρανοῦ.— Τίς δὲ ὁ μὴ φρικάζων καὶ ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τῆς *Τεθλιμμένης Παναγίας* (Madre Dolorosa), ἀγάλματος χαλκοτεύκτου, χάριν ψυχαγωγήσεως στηθέντος ἐν τῇ προαιθούσῃ τοῦ βασανιστηρίου; Ὁ ὑπόδικος, ἀθῶος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, βλέπων τὴν Θεοτόκον ἀνοίγουσαν τὰς ἀγκάλας, ἐρρίπτετο ἀπηλπισμένος ἐντὸς αὐτῶν, ὡς εἰς ἔσχατον καταφύγιον. Ἀλλ' ὦ τῆς πλάνης! Ἡ ἐλεήμων μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ συνέκλειεν αἴφνης τοὺς βραχίονας, καταμέστους ἔσωθεν κέντρων καὶ περονῶν. Τοιουτοτρόπως ὁ ἱκέτης, ἐν ἐλλείψει σωτηρίας σωματικῆς, ἐγεύετο τοὐλάχιστον τὴν ψυχοσώτειραν ἱκανοποίησιν, ὅτι ἐξέψυχεν εἰς τοὺς κόλπους τῆς δεσποίνης τῶν ἀγγέλων.

Ἡ διὰ τῆς στρεβλώσεως δοκιμασία ἐκαλεῖτο *Προκαταρκτικὴ*, εἰσήχθη δὲ εἰς Κρήτην τὸ 1260. Κατ' ἀρχὰς μὲν ἐγκαθιδρύθη ἐντὸς τοῦ φρουρίου, εἴς τι χαμηλὸν δωμάτιον τῆς ἀστυνομίας. Προϊούσης ὅμως ἐν τῇ νήσῳ τῆς ἀποστατικῆς ῥοπῆς, τὰ μὲν ὄργανα τῆς στρέβλης ηὔξησαν καὶ εἰς ἀριθμὸν καὶ εἰς λειτουργίας, τὸ δὲ βασανιστήριον μετεκομίσθη εἰς τόπον εὐρυχωρότερον. Τὸ κριτήριον τῆς ἐξετάσεως συνήρχετο ἐπὶ τοῦ παρόντος ὑπὸ τὸ δουκικὸν παλάτιον, ἔν τινι ἰσογείῳ, ἀπὸ δυτικοῦ παρεκκλησίου μεταβληθέντι εἰς τόπον κολάσεως. Τὸ φῶς ἡλιολαμποῦς μεσημβρίας ηὔγαζεν ἐνταῦθα τοσοῦτον μόνον, ὅσον δείλη συννεφὴς κατὰ Δεκέμβριον. Καὶ ἡ μὲν συσκευὴ τοῦ στρεβλωτηρίου ἐπλήρου τὸ παρακείμενον καὶ πλατύτερον δωμάτιον, ἐκ δὲ τῶν ἐργαλείων τῆς βασάνου τὰ μὲν ἐκρέμαντο ἀπὸ τῆς ὀροφῆς, ἢ ἀπὸ πλαγίων δοκῶν, τὰ δὲ ἵσταντο ὄρθια ἐπὶ στυλοβατῶν, ἄλλα δ' ἔκειντο παρατεταγμένα ἐπὶ ἀβάκων, καὶ πάλιν ἄλλα ἐνέφραττον τὸ δάπεδον.

Μία τράπεζα ἐπιμήκης καὶ ἐπεστρωμμένη μὲ μέλαν ὕφασμα, ἓξ σητόβρωτοι καθέδραι, μία κλεψύδρα, ἓν σῶμα χειρόγραφον τῆς Νέας Διαθήκης, κάλαμοι καὶ καλαμάρια, ἰδοὺ τὸ ὅλον οἰκοκυράτον τοῦ δικαστηρίου. Ἀησμονοῦμεν εἰς τὴν καταρίθμησιν τὸν Χριστὸν, καὶ ὅμως δέον νὰ τὸν προσλάβωμεν. Ὁ ἐσταυρωμένος οὗτος ἠτοχάλκειος, ὑψηλὸς ὡς τρεῖς σπιθαμὰς, ἵστατο δὲ καταντικρὺ τῆς καθέδρας τοῦ προέδρου ἐμπεπηγμένος εἴς τι σιδηροῦν ἡμισφαίριον. Ἐπ' αὐτοῦ ἔδιδον τὴν ὁρκωμοσίαν οἱ κατηγορούμενοι. Ὁσάκις ἐν τῇ συνειδήσει τῶν ἐξεταστῶν ἡ καταδίκη προηγεῖτο τῆς διαδικασίας, τοῦθ' ὅπερ συνέβαινεν ἐννενηκοντάκις ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν, ὁ ἐσταυρωμένος ἐπυρακτοῦτο, καὶ προσεφέρετο περιφλεγὴς εἰς τοῦ ὑποδίκου τὸν ἀσπασμόν. Κἀεὶς ἀπροσδοκήτως ἐπὶ τὰ χείλη, ὁ ἔνοχος ἢ ἐξεσφενδόνιζεν ἔντρομος τὸν σταυρὸν, ἢ ἄφινεν αὐτὸν νὰ πέσῃ.—Κακοῦργε! ἐφώναζε τότε ὁ πρόεδρος, βλέπεις, ὅτι ἀποτροπιάζεται τὰ μιαρά σου χείλη καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ ἀνώτατος δικαστὴς τῶν οὐρανῶν.—Εἰς τὰς βασάνους! προσέλεγεν ὁ συνάδελφος.—Εἰς τὸ Ἱππάριον τὸν ἀσεβῆ, εἰς τὸ Ἱππάριον! ἔσπευδον νὰ φωνάξωσιν οἱ ἄλλοι.

Εἴπομεν, ὅτι τὰ ἐργαλεῖα ἦσαν καὶ παντοδαπὰ καὶ πολυάριθμα. Προσθέτομεν ὅτι, κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν, ἐβαθμολογοῦντο ἀναλόγως πρὸς τὴν ἐπίμονον ἐχεμυθίαν, ἢ πρὸς τὰς ἐξαγορεύσεις τοῦ ἐνόχου. Ὑπεννοεῖται, ὅτι ὁ βασανιζόμενος ἐβιάζετο συνήθως νὰ ὁμολογήσῃ ὅ,τι ἤτουν καὶ ἀπῄτουν οἱ βασανιστῆρές του. Ὁ βιασμὸς ἤρχιζεν ἀπὸ τὴν καλουμένην προπαρασκευαστικὴν δοκιμασίαν (monentibus indiciis). Προοίμιον χαριτωμένον! Ἐσταλλάζετο ζέουσα πίσσα ἐπὶ τοῦ μετακαρπίου τοῦ δεσμώτου, ἢ διὰ σιδηρῶν λαβίδων συνεθλίβετο ὁ μεταξὺ τῶν ῥωθώνων χόνδρος, ἢ ἐφηρμόζετο ὁ Φάλαγξ (ligature canubis), ξύλινός τις κύλινδρος, οἱ λῶροι τοῦ ὁπυίου, συσφίγγοντες σφοδρῶς τοὺς δακτύλους, προεξένουν σπασμωδικὰς ὠδύνας, ἐὰν μὴ ἐστρέβλων καὶ τὰς φάλαγγας.—Ἤρχετο κατόπιν (ἐν εἴδει προοιμίου πάντοτε) ἡ βάσανος τοῦ Ἱππαρίου. (Cavalletto). Συνίσατο τοῦτο ἐκ δύο δοκῶν, συνημμένων σταυροειδῶς, καὶ δίκην τραπέζης στηριζομένων ἐπὶ τοῦ πατώματος. Ἑκάστη τῶν ἀκρῶν τῆς δοκοῦ ἔφερε μίαν τροχαλίαν μὲ σχοινίον, λίπῳ κεχρισμένον καὶ ὑπὸ στροφείου διατεινόμενον, ἡ δὲ ῥάχις τοῦ Ἱππαρίου ἐπετίθετο μᾶλλον ἢ ἧττον ὀξυγώνιος, κατὰ τὸ βάρος τῆς ἐνοχῆς. Ὁ ἔνοχος, εἴτε ἀνὴρ, εἴτε γυνὴ, κατετείνετο ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, χεῖράς τε πόδας τε περιδεδεμένος ἀπὸ τὰ σχοινία. Μετ' ὀλίγον, ἡ βαθμιαία ἐπίτασις τῶν δεσμῶν διέκοπτε τὸ δέρμα, κατέθλα τοὺς μυῶνας, ἐξήρθρου τὰ μέλη τοῦ τυραννουμένου, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου τὰ κοπτερὰ νῶτα τῶν δοκῶν διεσπάραττον πλάτας καὶ νεφροὺς του. Τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Ἱππαρίου θὰ ἦσαν λίαν ἀξιαφήγητα. Εἰς τὸ Ἱππάριον καὶ ὁ Μακιαβέλλης ἐξαπλωθεὶς, ἐδιδάχθη νὰ μὴ διδάσκῃ τὸν ὀλέθριον ἐκεῖνον ἀφορισμὸν «*Κακὴ πρᾶξις τελειωμένη, πρᾶξις θεία κ' εὐλογημένη*».

Τὴν σειρὰν τῶν κατ' ἰδίαν βασάνων ἐνεκαινίαζεν ἡ Στρέβλα. Ἰδοὺ εἰς τί καὶ αὕτη συνίστατο. Συνεδεσμεύοντο οἱ βραχίονες διὰ σχοινίου, τὴν ἄκραν τοῦ ὁποίου ἐδέχετο μεγάλη τις τροχαλία, οὕτω πως καθηλωμένη εἰς τὴν ὀροφὴν, ὥστε, διατρέχοντος τοῦ σχοινίου, νὰ στραγγαλίζωνται οἱ βραχίονες ἀντιστρόφως πρὸς τὴν φυσικὴν στάσιν. Καὶ τὸ μὲν σῶμα ἀφίετο ἀπῳωρημένον εἰς τοιαύτην θέσιν κατὰ τὸ δοκοῦν τοῦ προέδρου, πρὸς ἐπισκλήρυνσιν δὲ κακώσεως, ὁ βασανιστὴρ προσήρμοζεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ ὑποδίκου λίθους βαρεῖς, μεταδίδων ἐκ διαλειμμάτων πρὸς τὸν στρεβλούμενον καὶ κλονήματα, ἐξ ὧν ἐνίοτε θάνατος προήρχετο. Τίνος καρδίαν δὲν θὰ ἐκίνουν εἰς ἔλεος οἱ γόοι τοῦ πάσχοντος; Αἱ φωναί του ἤθελον ἴσως ἐπικάμψει καὶ θηρίου σπλάγχνα. Καὶ ὅμως οἱ τῶν θηρίων θηριωδέστεροι τοῦ Χάνδακος ἐξετασταὶ συνῆπτον ἐν ἐπιμέτρῳ καὶ τὴν δοκιμασίαν τοῦ Σμίλακος (taxillus). Ξύλινος ἧλος διατόρος, ἐμβεβαμμένον εἰς πίσσαν, ἐνεπηγνύετο ἀναμέσον ῥιζωνυχίας καὶ σαρκὸς τῶν δύο μεγαλητέρων δακτύλων τῶν ποδῶν. Τῆς καυσίμου ὕλης ἀφθείσης, ὁ ὀβελίσκος ἐβασάνιζε τὸ θῦμα διττῶς· ἐνῷ διετίτραινε τὸ εὐαίσθητον ἐκεῖνο μέλος, ἐκαυτηρίαζε καὶ τὸ κρέας, βραδέως φλεγόμενος.—Ἄλλοτε πάλιν, ἀντὶ τοῦ Σμίλακος, ἐφηρμόζετο ἡ Τριχοκρεμάλα (tortura capillorum), συγγενεστέρα τῆς Στρέβλης ἀδελφή· Τότε ὁ πάσχων δὲν ἐκρεμᾶτο ἀπὸ τὰς μασχάλας, ἢ ἀπὸ τοὺς βραχίονας, ἀλλ' ἀπὸ τὴν κόμην, ἥτις συνεπλέκετο εἰς τὸ σχοινίον τῆς τροχαλίας. Σιδηροῖ σταθμοὶ προσεκολλῶντο εἰς τοὺς μεταρσίους πόδας του, ἐνῷ ὁ δήμιος ἐφραγγέλου τὰ νῶτά του μὲ μαστίγιον ἀστραγαλωτόν. Ἡ Τριχοκρεμάλα διέτρεφεν εὔνοιαν ἰδιαιτέραν εἰς τοὺς μακροὺς πλοκάμους τοῦ ὡραίου φύλου. Ὑπέστησαν αὐτὴν ἡ σύζυγος καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ ἀρχοντορωμαίου Βλαστοῦ, τοῦ καὶ Σιφίου καλουμένου, ὅπως ὁμολογήσωσι τὰ πρόσωπα καὶ τὰς συνδιαλέξεις τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῶν συνελθόντων συνωμοτῶν. Ἡ δεκαπενταετὴς παρθένος, ἰσοκαλλὴς πρὸς τὴν παρὰ τοῦ Πάπα σφαγιασθεῖσαν ἐν Ῥώμῃ Βεάτρικα, ἀπέθανεν ὑπὸ τοὺς αἰκισμοὺς τῆς βασάνου, ἀφοῦ κατεκερμάτισε τὴν γλῶσσαν ὀδυνοσπάς.—Τῇ ἑσπέρᾳ τῆς 17 Αὐγούστου 1531 τέσσαρες πολῖται ἵσταντο παρατηροῦντες τὸν κομήτην, ὅστις ἔφεγγε πρὸς τὴν μεσημβρινὴν ζώνην τοῦ οὐρανοῦ. Δύο ἐξ αὐτῶν ἐπανέλαβον ἀσκόπως καὶ ἀπρομελετήτως τὸ λεγόμενον, ὅτι ὁ ἐμφανισμὸς κομήτου εἶνε οἰωνὸς πολέμου, πρόδρομος δυναστικῶν μεταβο-

λῶν. Οἱ δύο ἕτεροι ὑπήγοντο εἰς τὸ τάγμα τῆς σιγῆς. Διὰ μόνον τὸν λόγον ἐκεῖνον οἱ πρῶτοι καθυπεβλήθησαν αὐτονυκτὶ εἰς τὰς ὠμοτέρας βασάνους τῆς δεράγχης.

Ὀλίγοι τῶν δοκιμαζομένων ἀντεῖχον εἰς τοιαῦτα προοίμια. Οἱ πλεῖστοι ἐπειθαναγκάζοντο νὰ μαρτυρήσωσι καὶ ὅσα ἐγίνωσκον, καὶ ὅσα ἠγνόουν, ἐβιάζοντο νὰ ὁμολογήσωσι καὶ Θεὸν καὶ Σατανᾶν, καὶ εἴ τινα ἄλλην στύγιον δύναμιν ἤθελον ὑπαγορεύσει αἱ ὕαιναι τοῦ δικαστηρίου. Ἐν περιπτώσει ἐπιμενούσης σιγῆς, προσελαμβάνετο εἰς βοήθειαν ἡ Ἀγρυπνία, τιμωρία ἐκτελουμένη διὰ νυκτὸς, καὶ ἐπαναλαμβανομένη τρὶς ἢ τετράκις κατὰ συνέχειαν. Ὁσάκις ὁ τροχαλιζόμενος, καταπεπονημένος ἀπὸ τὴν μακρὰν ἀπαιώρησιν, ᾐσθάνετο ἀπόλυτον χρείαν ἀναπαύσεως, ἄλλως δὲν ἠδύνατο ν' ἀνακουφισθῇ, ἢ στηρίζων τοὺς νεφροὺς ἐπὶ τῆς κόψεως ὀξυτενοῦς καὶ κωνοειδοῦς διφρίσκου. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν, δονευθέντος ὑπὸ βρόχου τοῦ σώματός του, οἱ νεφροὶ κατεσχίζοντο ἀπὸ τὴν κεντρώδη κόψιν. Μάτην ὁ μάρτυς ἀπηύδα, ἐπικαλούμενος μιᾶς καὶ μόνης στιγμῆς εὐσπλαγχνίαν. Πρὸς πᾶσαν ἀπάντησιν, ὁ στρεβλωτὴρ, ἀνασφενδονίζων τὸ σῶμα μετάρσιον, ἄφινεν αὐτὸ νὰ ἐπαναπέσῃ κατὰ κάθετον ἐπὶ τοῦ αἱμοσταγοῦς ὀβελοῦ. Ἡ τῆς διαδονήσεως καὶ τῆς καταπτώσεως ἐργασία ἐπανελαμβάνετο ὁσάκις ὁ ἀνασφαδάζων, ἀνίκανος πλέον ν' ἀνθέξῃ εἰς τὴν χρείαν στιγμιαίας τινὸς ἀνακουφίσεως, ἔκλινεν ἀθελήτως τὰ νῶτα πρὸς τὸν διφρίσκον.

Ἀλλὰ πάσης ἄλλης βασάνου σκληροτέρα ἦτο ἡ κατ' εὐφημίαν κληθεῖσα Ἀνθοδέσμη, αὐτὴ τὴν ὁποίαν ἡ Ἐξέτασις τοῦ Χάνδακος ὠνόμαζεν ἰταλιστὶ Regina delle prove, ἤτοι βασιλίδα τῶν δοκιμασιῶν. Εἰς τὸ εὔοσμόν της πλέγμα ἡ Ἀνθοδέσμη συμπεριελάμβανεν ἀθρόα τὰ μαρτύρια· τὴν ἀπαιώρησιν, τὸν διονυχισμὸν, τὴν μαστίγωσιν, τοὺς σπαραγμοὺς, τὸν καυτηριασμὸν, τὴν ἐξάρθρωσιν, καὶ ὅσας ἄλλας ταρταρείας κακώσεις ἔδρεπεν εἰς τοὺς κήπους τῆς ἀπανθρωπίας ἡ δαιμονιόπληκτος φαντασία τῶν κριτῶν. Μὲ τὸ βλέμμα καθηλωμένον ἐπὶ τῆς κλεψύδρας, μὲ καρδίαν ἐκ τιγρώδους ἡδονῆς ἀναπάλλουσαν ὁ ἐξομολογητὴς ἐνήλαττε συνοχηδὸν τὴν ἐπίθεσιν τοῦ τυραννίσματος μὲ τὸ προσάρτυμα τῆς εἰρωνείας.—Ἀρκεῖ τοσαύτη χλόη, Δομένικε! ἔλεγε πρὸς τὸν βασανιστὴρα βενετιστί. Κόψε μου τώρα καὶ τριαντάφυλλα!—Μετ' ὀλίγον· Ἐλησμόνησες, imbecille, τὸν ὑάκινθον... Καὶ τὴν ῥοδοδάφνην; Ἄ, Δομένικε, κατέστης παντάπασιν ἀνίκανος, θὰ ἀναφέρω τὴν ἀνανδρίαν σου πρὸς τὸν Σὲρ Μέμον.—Ὁ δήμιος ἐῤῥόφα τότε τὸ τελευταῖον ποτήριον ῥακῆς, ἐσπόγγιζεν ἐκ τοῦ μετώπου τὸν ἱδρῶτα μὲ τὸ αὐτὸ κανναβόπανον, ὅπερ εἶχε πρό τινος καθαρίσει τὸ δάπεδον ἀπὸ τὴν αἱματόῤῥοιαν τοῦ σφαγίου, εἶτα δὲ, τρίβων τὰς παλάμας καλὰ καλὰ, καὶ ἐμπτύων τρὶς, ἐπανέδραττε τὸν κάλων μὲ πυρετώδους φιλοτιμίας παροξυσμόν.—Δόλιε, δωροδέκτα, birbante, ἀνεκραύγαζεν ἐμμανέστερος ὁ πρόεδρος ἐπὶ τῇ ἐπισπεύσει τοῦ δημίου. Θὰ μοῦ τὸν θανατώσῃς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Λείπουν ἀκόμη τὰ πέντε λουλούδια.... Γνέθε τὴν κλωστὴν σιγότερα!—Ἐλεημονέστερος τοῦ δικαστοῦ τυχὼν ἐνίοτε ὁ βασανιστὴρ, ἀνέλαβεν ὑπὸ εὐθύνην του ν' ἀπαλλάξῃ τὸν πάσχοντα ἀπὸ τὸ ἐπικαλλώπισμα τῶν λοιπῶν λουλουδίων. Τότε, δοὺς τὴν ἐντονωτέραν δόνησιν, διεπέρανε μιᾷ βολῇ καὶ τὰς ὠδῖνας, καὶ τὴν ζωὴν τοῦ ψυχορράγοῦντος.

Ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν Ἀνθοδέσμην οἱ πλεῖστοι τῶν ἐνοχοποιηθέντων ἐπὶ ἀνταρσίᾳ. Μεταξὺ τούτων διαπρέπει ὁ ἀείμνηστος Λέων Καλλέργης, ὄνομα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἡμετέρας ἀναγεννήσεως προσφιλέστατον, ἥρως, ποιῶν μετὰ τοῦ αὐταδέλφου του ζεῦγος μοναδικὸν εἰς τὴν φιλοτύραννον πολίτευσιν τῆς οἰκογενείας.

Ἀπὸ Σολομῶντος καὶ Φαλάρεως ἄχρι τοῦ ἀναμαρτήτου πολιτάρχου, ὅστις ποῦ μὲν καλεῖται πάπας, ποῦ δὲ συνταγματικὸς βασιλεὺς, τὰ ἀνάκτορα ἔχουσιν ἰδιαίτερον τοῦτο, ὅτι ἐξ αὐτῶν ἐμφαίνονται καὶ τοῦ ἄρχοντος αἱ ῥοπαὶ, καὶ τῶν ἀρχομένων τὰ ἤθη.

ΤΟ ΑΙΣΘΗΜΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΤΗΤΟΣ

Ἐκ τῶν τοῦ Ἐρνέστου Λεγουβέ.

Παρὰ τοῖς ζώοις, μόνον ἡ μητρότης ὁμοιάζει πῶς πρὸς αἴσθημα· ἐκ τῆς μητρότητος προσκτῶνται τρυφερότητα, ἀφοσίωσιν, προβλεπτικὸν πνεῦμα καὶ ἡρωϊσμὸν ἔτι. Ἡ λέαινα, ἂν ἁρπάσωσι τὸ νεογνόν της, καθίσταται τρομερωτέρα τοῦ λέοντος. Ἔτυχον μάρτυς τοῦ θάρρους ὑπολαΐδος μητρός· εἶχον κατασκευάσει τὴν φωλεάν των εἴς τινα φράκτην, ἔνθα κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν χαριέντων τούτων πτηνῶν, ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἀλληλοδιαδόχως ἐπώαζον. Ἐὰν ἐπλησίαζον καθ' ἣν στιγμὴν ἐπώαζε τὸ ἄρσεν, τὸ ἄρσεν ἐγκατέλιπε τὴν φωλεάν του ἱστάμενον πρὸς τοὺς ὑψηλοτέρους κλάδους, κραυγάζον μὲν καὶ ταρασσόμενον, ἀλλ' ὁπωσδήποτε τὴν ἐγκατέλιπε. Ἐν ᾧ τοὐναντίον ἐὰν ἦτο τὸ θῆλυ, ἔμενε. Ἔβλεπον τὴν μικράν της καρδίαν πάλλουσαν ἰσχυρῶς ὑπὸ τὸ πτέρωμά της, τὸν μέλανα ὀφθαλμόν της μηκυνόμενον καὶ λάμποντα ἐκ τρόμου· ἀλλ' ἀδιάφορον, ἔμενε. Καὶ αἴσθημά τι βεβαίως τὴν ἠναγκάζε πρὸς τοῦτο· εἶχε θάρρος, ἀφ' οὗ ἐροβεῖτο, ἀφοσίωσιν, ἀφ' οὗ ὑψίστατο θυσίαν. Διὰ τῆς μητρικῆς στοργῆς τὸ ζῶον ἐξικνεῖται σχεδὸν μέχρι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις μέχρι τῆς θείας.

Καὶ τῷ ὄντι, τίς πατὴρ ἤθελε τολμήσει νὰ συγκρίνῃ τὴν τρυφερότητα αὐτοῦ πρὸς τὴν τρυφερότητα μητρός; Βεβαίως οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον δύναμαι ν' ἀρνηθῶ τὴν πρὸς τὰ τέκνα ἀγάπην τῶν πατέρων· ἀλλὰ διὰ τὰς γυναῖκας τὸ αἴσθημα τῆς μητρότητος εἶναι αὐτὴ ἡ ζωή. Οἱ ἀμφισβητοῦντες ἔτι τὴν δημιουργικὴν αὐτῶν δύναμιν, οὐδέποτε λοιπὸν εἶδον μητέρα λαμβάνουσαν εἰς τὰς ἀγκάλας τὸ ἀρτιγέννητον τέκνον της; Οὐδέποτε λοιπὸν ἐθεώρησαν τὸ πρῶτον θεῖον ἐκεῖνο βλέμμα, ὅπερ ἐκ τῆς τρυφερᾶς τοῦ Ῥαφαὴλ μεγαλοφυΐας πρὸς στιγμὴν ἐμπνευσθεὶς ὁ τραχὺς Ῥοῦβενς ἀπεικόνισεν ἐν τῇ φυσιογνωμίᾳ τῆς Μαρίας τῶν Μεδίκων; Οὐδέποτε λοιπὸν παρετήρησαν μητέρα παρακολουθοῦσαν τὰ πρῶτα βήματα τοῦ τέκνου της, ἀκούουσαν τὰ πρῶτα αὐτοῦ ψελλίσματα, καὶ δεχομένην, φεῦ! τὸν τελευταῖον αὐτοῦ στεναγμόν; Ὅταν παιδίον τι ἀποθνήσκῃ, ὁ πατὴρ θρηνεῖ· ἀλλ' ὁ χρόνος συμπαρασύρει παρ' αὐτῷ καὶ τὴν λύπην ταύτην ὡς τόσας ἄλλας· ὁ θάνατος ὅμως τοῦ τέκνου της εἶναι διὰ τὴν μητέρα πληγή, μηδέποτε θεραπευομένη. Βλέπομεν ἐνίοτε γυναικείας φυσιογνωμίας φερούσας ἰδίαν τινὰ σφραγῖδα ἀπογνώσεως· ἡ ὠχρότης αὐτῶν, ἡ γλυκύτης των, ἡ ἀσθενὴς καὶ συμπαθὴς φωνή των, τὸ πρὸς τὸ στῆθος κλῖνον μέτωπον θλίβουσι τὴν καρδίαν, προδίδοντα ὀδύνην βαθυτάτην, ἐξ ἀπωλείας ἀνεπανορθώτου προερχομένην· ἐξετάσατε τὸ αἴτιον τῆς θλίψεώς των καὶ θὰ μάθητε ὅτι εἶναι μητέρες, ἀπολέσασαι τέκνον των εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας του. Γυνή τις, προσβληθεῖσα ὑπὸ θανασίμου ἀσθενείας, ἐξ ἧς πρὸ δεκαετίας ἀπέθανεν ὁ υἱός της, ἀνεκραύγασεν ἐν μέσῳ τῶν πόνων καὶ τῆς ἀγωνίας της: «Ἄ! πόσον θὰ ὑπέφερε τὸ ταλαίπωρον παιδί μου!» Βασανιζομένη ὑπὸ τῆς ἰδίας ὀδύνης, ἐσυλλογίζετο μόνον τὰς ὀδύνας τοῦ ἀποθανόντος τέκνου της.

Τοιαύτη ἡ μητρικὴ στοργή. Μὴ ἔχουσά τι προσόμοιον ἐν ὁλοκλήρῳ τῷ κόσμῳ, γεννᾶται ἐν μιᾷ στιγμῇ ἀπείρῳ, ἀνυπολογίστῳ, τοσούτῳ ἰσχυρὰ, ὥστε ἡ αἰσθανομένη αὐτὴν ὑπερπηδᾷ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, θεωροῦσα ἡδονὴν τὴν ὀδύνην καὶ χαρὰν τὰς στερήσεις, καὶ τοῦτο οὐχὶ προσκαίρως καὶ ἐκ στιγμιαίας ὁρμῆς, ὡς ἐν τῷ ἔρωτι συμβαίνει, ἀλλὰ πάντοτε, ἀκαταπαύστως. Δὲν ἐξαλείφει αὐτὴν ὁ χρόνος, οὐδὲ τὴν ἐξασθενίζει τὸ γῆρας· διότι διατηρεῖται πάντοτε ἡ αὐτὴ, οὔτε εἰς παρακμὴν ὑποκειμένη, οὔτε εἰς πρόοδον, τὸ ἕτερον τοῦτο τῆς ἀτελείας σημεῖον. Ἀνεφάνη τὴν πρώτην τῆς δημιουργίας ἡμέραν ὅσῳ καὶ σήμερον τελεία, καὶ Εὔα ἦτο ἐπίσης μήτηρ, ὡς ἡ Ἑκάβη καὶ ἡ βασίλισσα Λευκή. Ἀλλ' εἰς ταῦτα μόνον περιορίζεται; Οὐχί. Ὡς τελευταῖον αὐτῆς θαῦμα ἐπιφέρει τὴν ἀνανέωσιν τῆς ὑπὸ ταύτης ἐμφορουμένης γυναικὸς καὶ ἐπέχει παρ' αὐτῇ τόπον ἀνατροφῆς. Διὰ ταύτης ἡ φιλάρεσκος ἀποκαθίσταται σοβαρὰ, ἡ ἀπερίσκεπτος συνετή· φωτίζει, καὶ ἐξαγνίζει· εἶναι ταὐτόσημος οὐ μόνον τῇ αὐταπαρνήσει, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ νοημοσύνῃ. Συγκεντροῖ ὁλόκληρον τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν!

Ν.

ΛΥΣΙΣ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΩΝ ΑΠΟΡΙΩΝ

Συκοφάντης.

Συνηθεστάτη εἶναι ἡ χρῆσις τῆς λέξεως ταύτης παρά τε τοῖς παλαιοῖς καὶ τοῖς νεωτέροις Ἕλλησι, ὅσον συνήθης δυστυχῶς καὶ ἡ δι' αὐτῆς ὑποδηλουμένη κακία· ἀλλ' ἴσως ὀλίγοι γινώσκουσι πόθεν ἡ σύνθεσις αὐτῆς καὶ ἐκ τίνος παραδόξου συμπτώσεως τὰ ἀθῶα σῦκα κατήντησαν νὰ σημαίνωσι πρᾶγμα βδελυκτὸν καὶ ἀποστροφῆς ἄξιον. Τὸ ἱστορικὸν τῆς λέξεως ἔχει ὡς ἑξῆς·

Ἡ συκῆ ἐτιμᾶτο λίαν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων. Ῥωμαῖοι καὶ Ἕλληνες ἀπένεμον αὐτῇ εἶδός τι θρησκευτικῆς λατρείας, καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν καὶ τὰς ἰδίας αὐτῶν κεφαλὰς στέφοντες πολλάκις ἐν δημοσίαις τελεταῖς διὰ φύλλων, ἢ διὰ κλάδων συκῆς. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐτιμώρουν διὰ θανάτου τοὺς ἐξάγοντας σῦκα ἐκ τῆς Ἀττικῆς, ὡς καὶ τοὺς δρέποντας τοὺς καρποὺς συκῶν ἀφιερωμένων εἰς θεότητας· πρὸς ἐκτέλεσιν δὲ τοῦ νόμου εἶχον τάξει ἀμοιβὰς ὑπὲρ τῶν καταγγελόντων πᾶσαν ὑπεξαίρεσιν ἢ λαθρεμπόριον σύκων. Ὠφελούμενοι ἐκ τῆς αὐστηρότητος ταύτης τοῦ νόμου ἄνθρωποι μηδὲν ἱερὸν καὶ ὅσιον ἔχοντες ἔκλεπτον αὐτοὶ τὰ σῦκα καὶ κατεμήνυον μετέπειτα ὡς ἐνόχους τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν, λαμβάνοντες τὴν τεταγμένην ἀμοιβήν. Οἱ ἀπατεῶνες οὗτοι ἐκαλοῦντο ὡς ἐκ τοῦ καταδοτικοῦ αὐτῶν ἔργου συκοφάνται (σῦκα-φαίνειν)· οὐδὲν δ' ἄπορον ὅτι βαθμηδὸν ἡ λέξις κατήντησε νὰ σημαίνῃ πάντα διαβολέα, ψεύστην καὶ ὑποκριτήν.

Α. Σ. Β.

ΑΝΑΝΔΡΟΙ ΠΡΑΞΕΙΣ

Ἀνώνυμοι ἐπιστολαί.

Ὑβριστικοὶ λόγοι ἐπὶ τοίχων γραφόμενοι.

Λοιδορίαι πρὸς ἄνθρωπον διερχόμενον ἐπὶ ὀχήματος, ἢ διακείμενον εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ δύναται ν' ἀπαντήσῃ.

Αὐθάδεια πρὸς ἀσθενεστέρους ἐν ἀπουσίᾳ μαρτύρων, ἢ πρὸς ὑπηρέτας φοβουμένους ν' ἀπαντήσωσι μήπως ἀπολέσωσι τὴν θέσιν των.

Αἰκισμοὶ πρὸς γυναῖκας ἢ παιδία

Σιωπὴ τηρουμένη πρὸς ἀποφυγὴν εὐθύνης ἐπὶ ἰδίων πταισμάτων.

Πᾶσα κατάχρησις δυνάμεως καὶ ἐξουσίας.[1]

Ὁ Ἰωσὴφ Βρόθερτον, μέλος τοῦ Ἀγγλικοῦ Κοινοβουλίου, ἀφῆκε τὸ ἑπόμενον ὡραῖον ἐπίγραμμα

1. Μυρια δεα.

ὅπως τεθῇ ἐπὶ τοῦ τάφου του: «Τὰ πλούτη μου δὲν συνίσταντο εἰς τὴν ἔκτασιν τῶν κτημάτων, ἀλλ' εἰς τὴν μετριότητα τῶν ἀναγκῶν μου.»

ΤΑΡΙΦΑ

Ἡ λέξις ταρίφα (δασμολόγιον) παράγεται ἐκ τῆς ὁμωνύμου πόλεως Ταρίφης ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτὰρ, οὗ τὰς δύο ὄχθας κατέχοντες οἱ Μαυριτανοὶ ἐπέβαλλον φόρον ἐπὶ τῶν εἰσπλεόντων εἰς τὴν Μεσόγειον πλοίων.

* *

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

*** Οὐαὶ τοῖς λαοῖς, οἵτινες οὐδεμίαν ἔχουσιν ἱστορίαν. Ὁ μέγιστος τῶν ποιητῶν τῆς Γερμανίας εἶπεν· «ὁ μὴ φαγὼν τὸν ἄρτον του ἐν δακρύοις, ὁ μὴ γρηγορήσας καὶ δακρύσας περίφροντις ἐπὶ τῆς κλίνης του, δὲν γινώσκει ὑμᾶς, οὐράνιαι δυνάμεις.» Οὕτω καὶ οἱ λαοί, οἱ μήτε παθόντες καὶ πενθήσαντες, μήτε στενάξαντες καὶ δακρύσαντες, δὲν εἶνε ἄξιοι νὰ γινώσκωσι, νὰ ἀγαπῶσι καὶ νὰ ἐξυπηρετῶσι τὴν ἐλευθερίαν. Ὁ ἐρεθισμὸς δὲν εἶνε πάντοτε ἄγονόν τι, ἀλλ' ὑπερφαίνει ζωήν· οἱ δὲ ἐρεθιζόμενοι λαοὶ ὁμοιάζουσι πρὸς τὸ τηκόμενον μέταλλον, ἐξ οὗ θὰ προέλθῃ ὁ ἀνδριάς. (John Lemoinne.)

*** Ἐξέταζε τὰς διαφόρους κλίσεις σου, ἰδίως ἐκείνας, ὅσαι ῥᾳδίως δύνανται νὰ σὲ ὠθήσωσιν ἢ καὶ τυχὸν σὲ ὤθησαν ἤδη εἰς ἀθέμιτον ἢ ἀνοίκειόν τινα πρᾶξιν, δι' ἣν ἤθελες ἐρυθριάσει, ἂν ἐγίνετο γνωστή, καὶ καταπολέμει τὰς κλίσεις ταύτας, ἀφαιρῶν ἀπ' αὐτῶν πᾶσαν τροφὴν καὶ ἀποφεύγων πᾶσαν περίστασιν, δυναμένην νὰ διεγείρῃ αὐτάς· μᾶλλον δὲ πράττε τὸ ἐναντίον ἐκείνου, ὅπερ σὲ συμβουλεύει νὰ πράξῃς τὸ ἀγενές σου πάθος. (Zschokke.)

*** Ὁ ἄνθρωπος τοσοῦτον ὀλίγον χρόνον ἔχει ἐν τῷ βίῳ πρὸς τὸ ἐργάζεσθαι τὸ ἀγαθὸν, ὅσον ἔχει ὁ ἁλιεύων τοὺς μαργαρίτας: στιγμάς τινας μόνον.

*** Ὅσῳ ἐμβριθέστερον σκέπτεται ὁ νοῦς, τόσῳ ὀλιγώτερον λαλεῖ ἡ γλῶσσα, καὶ ὅσῳ προσεκτικώτερον ἐξετάζωμεν τὰ πράγματα, τόσῳ δυσκολώτερον ἐκφέρομεν γνώμην.

ΥΓΙΕΙΝΗ

Προφυλακτικὰ μέσα τῶν ὀδόντων.

Α.ον—Καθάριζε καθ' ἑκάστην, πρωὶ καὶ ἑσπέρας, τοὺς ὀδόντας σου παρατρίβων αὐτοὺς μὲ ἁπαλὴν βοῦρτσαν βεβρεγμένην εἰς ὑδατῶδες ὀδοντόσμιγμα ἢ ἔχουσαν ὀδοντότριμμα ξηρὸν ἢ ἐκλειγματῶδες, ἵνα ἐξαλειφθῇ ἡ ἀκαθαρσία ἥτις ἐσχηματίσθη κατὰ τὸ διάστημα τῆς νυκτὸς ἢ τῆς ἡμέρας.

Β.ον—Πλύνε τὸ στόμα σου μετὰ τὸ φαγητόν.

Γ.ον—Μὴ μεταχειρίζεσε εἰμὴ ξυλίνας ἢ ἐκ πτεροῦ ὀδοντογλυφίδας, ἀπόφευγε δὲ τὰς μεταλλίνας, χρυσᾶς, ἀργυρᾶς κλ.

Δ.ο—Ἀπόφευγε τὴν ζέστην καὶ τὸ ψῦχος, καὶ μάλιστα τὴν αἰφνιδίαν μετάβασιν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο.

Ε.ον—Μὴ προσπαθῆς ποτὲ νὰ συντρίψῃς σκληρὸν σῶμα, οἷον καρύδια κλ. διὰ τῶν ὀδόντων, μήτε νὰ κόψῃς δι' αὐτῶν κλωστήν.

ΟΙΚΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ἀραίωσις πηκτῆς μελάνης.

Ἵνα καταστήσῃς τὴν μελάνην σου ῥευστοτέραν πρὸς τὸ γράφειν ταχύτερον, ἀραίωσον αὐτὴν διὰ κράματος ἐκ χολῆς βοὸς καὶ ὄξους. Σημείωσαι ὅτι εἶνε ἀνάγκη νὰ πλύνεται ἐνίοτε τὸ μελανοδοχεῖον, ἰδίᾳ κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ θέρους, ὅπως μὴ καθίσταται πηκτὴ ἡ μελάνη.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Ἐκλογὴ κατοικίας.

Ἡ ἐπιτυχὴς ἐκλογὴ κατοικίας εἶναι ἔργον μεγάλης σπουδαιότητος. Πρῶτος ὅρος ὃν ἐπιβάλλει ἡ ὑγιεινὴ εἶναι τὸ νὰ κατοικῇ τις οἰκίαν εὐάερον καὶ ἔχουσαν παράθυρα πρὸς μεσημβρίαν διὰ τὸν χειμῶνα καὶ πρὸς βορρᾶν διὰ τὸ θέρος. Τὸν ἥλιον δὲν θέλομεν μόνον διὰ τὴν θερμότητα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ φῶς, τὸ ὁποῖον συντείνει πολὺ εἰς τὴν ὑγιεινότητα τῶν οἰκιῶν. Σκοτεινὸν κατάλυμα εἶναι ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ἑπομένως νοσηρόν. «Ὅπου ὁ ἥλιος καὶ ἑπομένως τὸ φῶς δὲν εἰσέρχεται, ἐκεῖ εἰσέρχεται ὁ ἰατρὸς», λέγει παροιμία τις, καὶ εἶναι ἀληθεστάτη, διότι χωρὶς καθαρὸν ἀέρα καὶ χωρὶς φῶς τὰ πάντα μαραίνονται, ὡς τὰ φυτά, τὰ κλειόμενα εἰς σκοτεινὰ μέρη. Εἰς τὰς κατοικίας μας λοιπὸν πρέπει νὰ ἔχωμεν πολλὰ παράθυρα καὶ πρὸ πάντων νὰ τὰ ἀερίζωμεν συχνά, ὥστε ν' ἀνανεοῦται εὐκόλως ὁ ἀὴρ τῶν κατοικουμένων δωματίων. Μόνη ἡ ἀναπνοὴ ἐντὸς μέρους κεκλεισμένου εἶναι ἀφορμὴ τῆς μεταβολῆς ἐπὶ τὸ νοσηρώτερον τοῦ ἀέρος. Διὰ τοῦτο τὰ πολλὰ παράθυρα χρησιμεύουν ἀνοιγόμενα ὅπως εἰσέλθῃ νέος καθαρὸς ἀὴρ καὶ διωχθῶσι τὰ παραχθέντα μιάσματα. Ὅσῳ δὲ ἡ κατοικία εἶναι μικροτέρα, τόσῳ ἡ φροντὶς τοῦ ἀερισμοῦ εἶναι ἀναγκαιοτέρα. Ἐντὸς τῶν μεγάλων πόλεων προτιμητέαι εἰσὶν αἱ συνοικίαι ὅπου εὑρίσκονται πλατεῖαι, κῆποι καὶ μεγάλα δένδρα, μεγάλως συντελοῦντα εἰς τὸν καθαρισμὸν τῆς ἀτμοσφαίρας.[1]

1. Ἔραν. ἐκ τῆς Οἰκ. οἰκονομίας Σ. Κ. Θεοχάρους.

ΑΘΗΝΗΣΙ.—ΤΥΠΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ, ΟΔΟΣ ΠΑΤΗΣΙΩΝ, 4.